

rt Duumple

Hoeve Dierkensteen 2

Het mosbloempje

Huiszwaluwen seizoen 2021

Groese duintjes andermaal

***Toerisme uit balans;
een jaar verder***

Euregiotuinen

***Duurzaam voedsel;
verandering van stikstof & spijs***

Knotwerkgroep - nieuws

Trouwen? Erfenis? Overdracht?
Goed geregeld

VERHAEGEN & PEIJNENBURG

Markt 23 • 4515 BB IJzendijke
(0117) 30 15 58 • info@vennotarissen.nl
www.vennotarissen.nl

Uw notaris in Zeeuws-Vlaanderen

Of het nu gaat om trouwen, samenwonen, het (ver)kopen van een woning, een aandelenoverdracht of het opmaken van een testament, bij Verhaegen & Peijnenburg Netwerk Notarissen staan wij voor u klaar op belangrijke momenten in uw leven. Wij denken met u mee en adviseren in heldere taal. Maak gerust vrijblijvend een afspraak om uw vraag te bespreken.

Tevens Estate Planners en Agrarisch Specialist

SLAGERIJ TRESONIE
VOOR TOPKWALITEIT
Dorpstraat 6
4507 BK Schoondijke
0117401690
WWW.SLAGERIJTRESONIE.NL

"DE KRACHT VAN HET AMBACHT"

KOM EENS LANGS IN SCHOONDIJKE

VOLG ONS OP FACEBOOK OF INSTAGRAM

lid van **Bouwend Nederland**

verweij
AANNEMERSBEDRIJF

Zuidzandsestraat 27, 4501 AL Oostburg
Tel. 0117-452815, fax 0117-454707
info@verweijooostburg.nl
www.verweijooostburg.nl

Voor al uw: **nieuwbouw
verbouw
onderhoud**

BIOSFEER GROEDE

NIEUW: Biosfeer productie- en ontwikkelcentrum voor kruidenproducten.

Via een POP3 Leadersubsidie hebben we nu de mogelijkheid om voor Zeeuwse ondernemers biologische producten te ontwikkelen op plantbasis:

- Dranken
- Voedingssupplementen
- Cosmetica
- Veevoeder additieven
- Smaakstoffen

"Europees landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland"

Scherpbierseweg 1, 4503 GR Groede
T: 0117 376 337 M: 06 4475 8401
www.biosfeergroede.com
Email: info@biosfeer-groede.nl

Bonnewel

- Tapijt
- Vinyl
- PVC-laminaat
- Gordijnen - vitrage
- Vouwgordijnen
- Huishoudelijke artikelen
- Tuinmeubelen
- Binnen zonwering

Mercuriusstraat 33-35 Breskens Tel.: 0117-381605
www.bonnewelhuishoud-wonen.nl

Landgoed
in de
Morelleput

Wat is er te doen?

- Theetuin
- Koffie, thee & taart
- Soep & lunch
- Ontbijt & High Tea
- Bed & Breakfast
- Spelletjesschuur (verhuur)
voor huiselijk familiefeest,
bijeenkomst
- Bbq - feest met gebruik
van tuin

Sint Bavodijk 56a, 4504 AB Nieuwvliet
Tel. 06-18740588

info@indemorelleput.nl
www.indemorelleput.nl

Inhoud

Hoeve Dierkensteen

Vogels en biodiversiteit deel 24

Walter de Milliano

Het mosbloempje;

de succesvolle jongen van de straat7

Awie de Zwart

Kennismaken met Gerard en Rosita van Daele8

Emmy de Koeijer

De vogelaar10

Emmy de Koeijer

Huiszwaluwen seizoen 2021 11

Piet du Burck

Groese Duintjes; historie nader belicht 12

Sjaak Heman

Toerisme uit balans, een jaar verder 13

Emmy de Koeijer

Euregiotuinen.....13

Emmy de Koeijer

Duurzaam voedsel

Verandering van stikstof & spijs..... 14

Redactie

Eindelijk 'mochten' we weer 17

Dilia Timmers

Knotwerkgroepnieuws 18

Emmy Boerjan

Korte berichten 19

- Bezoek burgemeester
- Nationaal Kritisch Platform Windenergie
- Vaargeulonderhoud Westerschelde
- Misvattingen bij aannemers
- Webstek www.duumpje.nl

Veldwaarnemingen 20

Reggy van Poecke

Adressen..... 23

Voorpagina: het Mosbloempje (zie artikel blz. 8) .

Foto: Awie de Zwart.

Redactioneel

The Colour of Money

Meer natuurbeschermers bevolken inmiddels de directiekamers van 'HET GROTE GELD,' een aflossing van de wacht door een jonge generatie! Meer spaarders willen dat geld duurzaam wordt belegd. Eén bank heeft MVO's – beleggingen in een Maatschappelijk Verantwoorde Onderneming of Fonds, met duurzame activiteiten, gezonde producten en geen oorlogstuig. En het ABP, Nederlands grootste pensioenfonds, bouwt ondertussen investeringen in fossiele brandstoffen af – en verliest daarmee gelijk haar stem bij nieuwe beslissingen in de sector!

De natuurbescherming wint duidelijk bondgenoten. De Wereldbank kwam met een stevig rapport. Op 1 juli jl. publiceerde ze 'The Economic Case for Nature' – vrij te vertalen als 'Pleidooi voor natuurbehoud vanwege het economisch belang.' Banken, pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen lijken zichzelf opnieuw uit te vinden en groen krediet kan kansen bieden voor klimaat, milieu en biodiversiteit.

Banken worden geen filantropische instellingen! Het verdienmodel blijft. Dhr. Frans Timmermans, in 'Buitenhof' via Skype vanaf de klimaattop in Glasgow eind oktober, wees op een Nederlandse voortrekkersrol bij de vergroening als een economische opportuniteit, een kans om niet te laten liggen. Liefde voor de schoonheid der natuur staat dan niet meteen voorop! Dat is eerder ons ding. Dáár is 't Duumpje om te doen. Om "alles wat leeft en groeit en ons altijd weer boeit." Niet dat zo'n koers ons slecht uitkomt natuurlijk: "Mooi meege-nomen!"

De kapitaalverschaffers hebben natuurlijk toch ook wel een punt! Zodra maar één enkel kwetsbaar ecosysteem instort, kan dat grote economische gevolgen hebben. En niet alleen voor arme ontwikkelingslanden. De Wereldbank noemt hier drie aansprekende 'praktijkgeval-len:' insectensterfte, overbevising en ontbossing.

Eerder hadden wij het in 't Duumpje al over de insectensterfte door het gebruik van neonicotinoïde gewasbeschermers. Bijhouders kregen overal te maken met de sterfte van hun eigen bijenvolk. Het uitsterven van hele soorten is natuurlijk pas echt rampzalig. Zonder bestuivende insecten loopt de voedselvoorziening gevaar. Niet alleen de honingbij (een 'huisdier' tenslotte, dus goed te observeren) maar allerlei wilde (bijen) soorten, zijn onmisbaar voor groente en fruit. Knip die schakel weg en tekorten of hongersnood kunnen het gevolg zijn. Het is raadzaam dat banken geen plantenteelt met neonicotinoïden meer financieren. Als visserij en bosbouw een beroep doen op financiering en verzekering, dan kunnen ook regels gesteld worden. Een visserijvloot wil je verzekeren, bijvoorbeeld. Draaien aan de geldkraan dus om de temperatuurstijging onder 1,5°C te houden. Money makes the world go round – dat blijft! Met groen geld, dat wel. Goud en zilver gaan uit de mode.

Hoeve Dierkensteen

Vogels en biodiversiteit deel 2

Na het inleidend artikel in de vorige uitgaaf schetst redactielid Walter de Milliano in deze bijdrage wat hij op zijn velden en akkerranden aantreft in zijn zoektocht naar een biodiverse landbouw.

Introductie

Hoeve Dierkensteen was begin 1900 een traditioneel gemengd bedrijf: een zeer diverse akkerbouw met paarden, met vee, gevogelte en verkoop aan de deur.

Om produktprizen laag te houden, werd binnen de agrarische sector vanaf de 70'er jaren gespecialiseerd en geïntensiveerd. Vee en gevogelte verdwenen op veel bedrijven en het aantal gewassen daalde van een vijftiental naar een handvol.

Sinds 2010 krijgt de discussie over de toekomst van (intensieve) veeteelt en landbouw een bredere basis en ook op Hoeve Dierkensteen start in 2011 een experiment met 1 tot 2 ha aan akkerrand.

Deze artikelenreeks beoogt een beeld te geven van de biodiversiteit op dit bedrijf, met de nadruk op vogels in akkerranden gedurende het jaar 2021. Tijdens inventarisaties zal wel eens een vogelsoort aan het oog ontsnappen, maar de regelmatige tellingen over de seizoenen heen, gerelateerd aan de agrarische bedrijfsvoering, moeten ons al een redelijk beeld kunnen verschaffen.

Jimmy Pijcke, werkzaam bij Stichting Landschapsbeheer Zeeland (SLZ), ontwikkelde een methode om uit de inventarisaties richtinggevende conclusies te kunnen trekken. Zijn SLZ - team verzorgde voor dit artikel tabellen en kaartjes. En ook Huub Buijsse, Vogelwerkgroep lid van 't Duumpje, doet controlerende tellingen.

De akkerrand

In de akkerbouw maakt men ieder jaar een nieuw beheerplan, rekening houdend met de teelten in de afgelopen jaren. Zo maakt men ook op Hoeve Dierkensteen jaarlijks een beheerprogramma en wel voor een patrijzenrand. Het areaal van de 5 akkerranden (gekleurde stroken in Kaart 1 en 2) tellen in 2021 op tot 1,02 ha. Zo krijgen we ook een beeld van de biodiversiteit op kleine arealen.

Deze rand moet dekking, voeding en broedmogelijkheden bieden voor de patrijs en akkervogels. De rand bestaat uit drie stroken. Voor de samenstelling kan men kiezen tussen een 'graankruidentrook' dan wel een 'lage grassen en kruiden'-strook van 3 tot 7,5 m. Hiernaast ligt een bloemenstrook van 3 tot 7,5 m. De derde strook is een braakstrook van 3 m. De graankruidentrook moet ieder jaar tussen 15 maart en 30 april opnieuw ingezaaid worden. De lage grassen-kruidenstrook moet gemaaid worden vóór 15 maart en tussen 15 juli en 15 augustus. De bloemenstrook moet in de periode van 1 maart tot 30 april ingezaaid worden en gemaaid na 1 september, waarbij het maaisel verwijderd en afgevoerd moet worden. Na 3 jaar mag deze strook opnieuw ingezaaid worden.

De braakstrook mag tussen 1 maart en 15 april een 'ondiepe grondbewerking' ondergaan en indien nodig tussen 15 juli en 15 september gemaaid. Na 1 september en vóór 15 april moet de strook jaarlijks geplougd worden. De instructies zijn erg duidelijk, maar lastig is wel dat de ons omgevende natuur met kou, vorst, droogte en regen zich niets van deze datums aantrekt. Het is dan ook geen sinecure je precies aan deze datums te houden.

Dit jaar werd de graankruidentrook opnieuw ingezaaid. Naast het inzaaien van een aantal aanbevolen planten, groeien er ook altijd veel 'vrijwilligers', meestal pioniersoorten, zoals de Brandnetel, Akkerdistel, Melkdistel, Akkerwinde en Jacobskruiskruid, waarvan de pluizen zich verspreiden. Als je een succesvolle haard met wortelkruiden in je akker hebt, krijg je die bijna niet weg, geeft bestrijding veel extra werk en kan een grote oppervlakte onrendabel worden. Dit jaar waren controle-maatregelen nodig om de overvloedige akker- en melkdistels in toom te houden.

De veldgewassen

De boerderij heeft naast de akkerrand een paardenwei en veel grasachtige gewassen: Wintertarwe, Raaigras, Sorghum en Mais. De boomgaard van de buurman fungeerde tot voor kort als schuilplaats voor bijvoorbeeld Patrijzen, maar heeft nu bieten. Een akkerrand ligt naast een oud weiland met waterputten en veel struiken, wat ook een favoriet broed- en verblijfgebied is voor vogels en andere dieren.

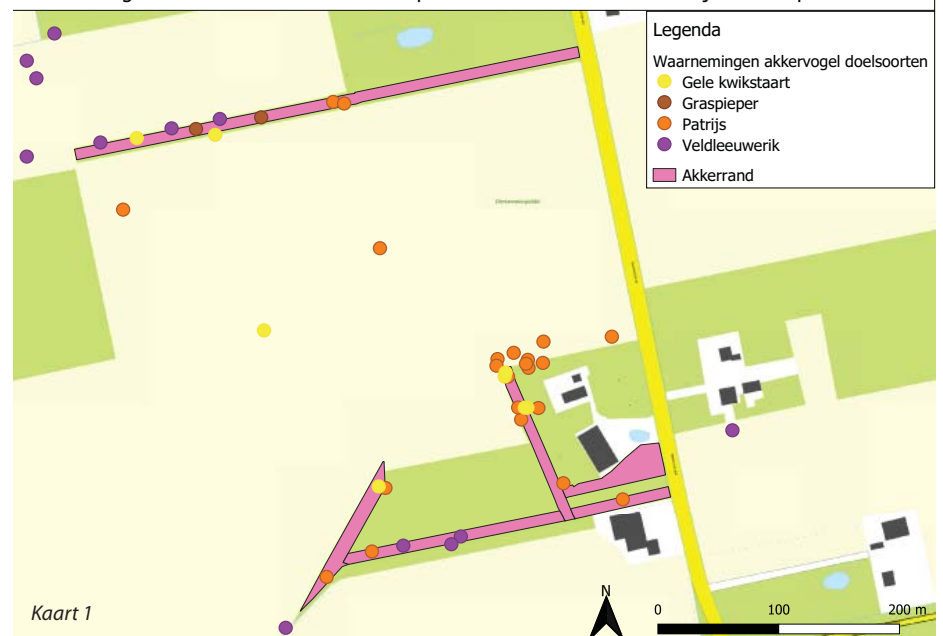
Doelsoorten

Het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) kent een viertal primaire doelsoorten, namelijk Patrijs, Gele kwikstaart, Veldleeuwerik en Graspieper. Het idee hierachter is dat als het deze soorten goed gaat, ook andere soorten profiteren van een gebied waar rust heerst, waar voldoende voedsel beschikbaar is en waar het voortbestaan van de soort is verzekerd.

Patrijzen en akkervogels

Er zijn twee overzichtskaartjes gemaakt van de waarnemingen. Kaart 1 toont de locaties van de waarnemingen aan de doel-

Waarnemingen ANLb doelsoorten Zeeland op Hoeve Dierkensteen: Periode januari - april 2021

soorten van januari tot en met april 2021. In die periode vindt de wintertrek plaats waarin de vogels zoeken naar een acceptabel leef- en foerageergebied.

Kaart 2 toont territoria van de doelsoorten in de periode maart tot en met juli 2021. In deze periode worden de territoria ingenomen voor het broeden. Veel zaadeters schakelen in voeding over op insecten. Deze waarnemingen geven een indicatie dat verschillende doelsoorten de akkerrand ook als territorium gebruiken in het broedseizoen.

Alle vier de doelsoorten kwamen gedurende de gehele periode van januari tot en met juli 2021 voor in de akkerrand. Interessant was dat waar ik eerder alleen keek naar Patrijs en Veldleeuwerik nu ook de aandacht getrokken werd door Graspieper en Gele kwik. Vermeldenswaard is dat de Patrijs, de Gele kwikstaart en de Veldleeuwerik verschillende malen dicht bij bebouwing te zien waren. De Patrijzen nemen zelfs een zandbad in de moestuin bij het huis en in de heg rondom de paardenwei.

De Patrijs is een jaarvogel: een broedvogel die het gehele jaar aanwezig is. Het is ook een standvogel, want hij verblijft steeds in dezelfde streek. Patrijzen kwamen alleen in lage aantallen voor, van 1 tot 6; mogelijk twee tot drie koppels en een lange tijd ook een solitaire Patrijs. Ze bleken graag Sorghum te eten en bij de zaai in de periode april tot juni foerageerden ze regelmatig in de pas gezaaide sorghumvelden. Zodra de zaden begonnen te kiemen, pikten ze de gekiemde zaden op en lieten ze de kiempjes achter. Het koppel werkt samen in het bespeuren van onraad en vliegt gezamenlijk weg als er gevaar dreigt. Voor het eerst

in jaren brachten ze weer jongen voort, maar slechts 2 overleefden, waarschijnlijk door het koude en natte weer. Naar men zegt hebben Patrijzen bij nat weer last van klei aan de poten waardoor ze verongelukken.

De terugloop in het aantal Patrijzen komt vooral door het wegvallen van gunstige leefomstandigheden en de intensivering van de teelten. We kunnen constateren dat het nieuw multifunctioneel graangewas sorghum een extra voedingsbron biedt voor de Patrijs. De combinatie Akkerrand – Sorghum lijkt daarmee een aanwinst voor het leefmilieu van de Patrijs.

slootkanten en akkerland met wintertarwe. We herkennen de Veldleeuwerik dikwijls aan een leuk geluid hoog in de lucht, in de velden en ook in de akkerrand. Kaart 2 toont ons twee territoria in de akkerranden langs wintertarwe (Foto 1). De vogel werd meestal individueel zingend waargenomen.

De Graspieper is van de doelsoorten de derde standvogel. Maar het is ook een doortrekker en wintergast, soms in grote aantallen. Het is een kbv-tje (klein bruin vogeltje) en daardoor minder opvallend. Om te broeden heeft het voorkeur voor licht verruigd grasland, sloot- en greppelkanten en een vochtig milieu. We zien in Kaart 2 dan ook een waarneming in een vochtig gedeelte van de akkerrand, een restant van een oude kreek, naast akkers met raaigras en wintertarwe. Van 1 tot 10 vogels werden geteld. Het lange gras (Foto 2) wordt gebruikt als rustplaats.

De Gele kwikstaart is een zomervogel, die buiten het broedgebied overwintert. Er werden kleine aantallen waargenomen tot 9 vogels op een dag. De eerste vogels werden 17 april gezien. Regelmatig foerageerden koppeltjes in de akkerranden. Ook waren er koppels in de wintertarwevelden, waar ze waarschijnlijk broedden. Ze foerageren graag op kort gras in de akkerrand, vooral direct na het maaien van de braakstrook. (Dit ziet u op de foto's 1 en 2).

Foto 1: akkerrand tussen wintertarwe en bieten met territorium van de Veldleeuwerik

De Veldleeuwerik is net als de Patrijs een jaarvogel. Het is echter ook een doortrekker en wintergast in grote aantallen. Veldleeuweriken broeden graag in grasland en grasachtigen, zoals we aantreffen in weiland, gaszaadcultuur, bermen, greppels,

Waarnemingen april t/m juli 2021

In deze periode noteerden we 48 vogelsoorten tegen 54 soorten in het voorafgaand kwartaal. Over beide kwartalen 64 soorten tezamen. Tot eind juli was een 17-tal predatoren actief, bestaande uit 3 zoog-

Foto 2: vochtige akkerrand, langs velden met bieten en raaigras, met territoria van de Patrijs, de Graspieper en de Gele kwikstaart

dieren (Kat, Bruine rat en Vos) en 13 vogelsoorten (Blauwe reiger, Buizerd, Ekster, Gaai, Grote zilverreiger, Kauw, Kokmeeuw, Sperwer, Stormmeeuw, Torenvalk, Zilvermeeuw en Zwarte kraai). Vier Zwarte kraaien werden genoteerd als raven, maar dat lijkt onwaarschijnlijk en is aangepast.

De aantallen per soort bleven in de lente en begin zomer, in tegenstelling tot de winterperiode, onder de 1000 individuen.

De vogels zijn weer in de 9 groepen ingedeeld overeenkomstig de periode januari tot midden april 2021. Er was een opvallend verschil tussen de twee perioden. In de winterperiode bestonden de groepen met de grootste aantallen (>100 in een maand) uit zaadeters, meeuwen en eenden/ganzen. In de lente en het begin van de zomer troffen we de grootste aantallen per maand onder (opnieuw) zaadeters, maar ook onder insecteneters, kraaiachtigen en meeuwen.

- Het aantal soorten zaadeters was 16 in kwartaal 1, maar in de periode april t/m waren dat er slechts 6 (Holenduif, Houtduif, Kneu, Koperwiek, Postduif en Turkse tortel). Dit omdat veel soorten overschakelden van zaad naar insecten.
- Er waren 10 zaad-etende soorten, maar 30 in Kwartaal 2 (Boerenzwaluw, Geekraagde roodstaart, Gele kwikstaart, Grasmus, Graspieper, Groene specht,

Grote bonte specht, Houtsnip, Koekoek, Koolmees, Kramsvogel, Merel, Oeverzwaluw, Pimpelmees, Putter, Rietzanger, Ringmus, Roodborst, Roodborsttapuit, Spreeuw, Veldleeuwerik, Vink, Watersnip, Winterkoning, Witte kwikstaart en de Zanglijster). De maximale aantallen namen toe van 128 in april tot 449 in juli.

- De hogere aantallen per soort in juli duiden op het aanwezig komen van jongen. Een gedeelte van de toename naar 449 getelde individuen is ook te verklaren door de grote groepen spreeuwen en zwaluwen, uit de omgeving. Sommige mogelijk ook broedend in de omgeving (Oeverzwaluw), die kwamen foerageren op de boerderij. Zonder meerjarige gegevens kunnen hieraan nog geen conclusies verbonden worden voor wat betreft toename in biodiversiteit.
- In deze periode waren er minder eenden en ganzen, de meest talrijke vogels op het boerenland tot april. De Brandgans, Canadese gans en Grauwe gans zijn geïnteresseerd in jonge tarwe, tarwestoppel, en hooiland. Groepen bestaan vaak uit meerdere ganzensoorten. De Kolgans en Nijlgans waren in deze periode afwezig, tenminste op deze boerderij.
- Zwermen Spreeuwen kwamen in een paar dagen de kersen en morellen opeten. Ook foerageerden ze in de paar-denwei.

- De meeuwen zijn nog talrijk in april, vooral op pas bewerkt land, maar vinden gewassen niet attractief.

Trekvogels

Het Deltagebied, waarin de boerderij ligt, is een belangrijk rustgebied voor zomertrekvogels (Volkskrant, 15 mei 2021). Van de 18 'voorbeeld'-vogels in de krant zijn eind april alleen (Boeren)zwaluwen en de Koekoek waargenomen.

Conclusies

- Alle vier de ANLb doelsoorten waren aanwezig met 1 tot 3 territoria in 1 ha akkerrand. De broedsituatie is nog onbekend en ook of hun aanwezigheid te danken is aan de akkerrand.
- Zelfs een 1 ha akkerrand, bestaande uit meerdere stroken (hier 5), bleek aantrekkelijk voor alle 4 de doelsoorten.
- Sorghum geeft nieuwe mogelijkheden als gewas voor de landbouw, maar komt ook tegemoet aan de leefbehoeftes van de Patrijs. De boerderij geeft foerage aan broedvogels uit naburige gebieden bv. de oeverzwaluw.
- Zowel het gewas als strips met overblijvend sorghum in het najaar bieden nieuwe kansen voor de Patrijs.
- Samenwerking tussen SLZ en Poldernatuur Zeeland geeft een verrijking van de kennis van de biodiversiteit op het boerenbedrijf.

Graspieper (Archief Duumpje)

Literatuur

Vogels tussen Zwin en Saeftinghe. De avifauna van Zeeuws-Vlaanderen, 1988. pp 162, 252, 260 en 263
Aankomst Zomertrekvogels. In: Volkskrant Boeken en Wetenschap; Uitgaaf 15 mei 2021, blz. 3

2021	Aantal soorten	Maximum aantallen in de maand			
		april	mei	juni	juli
Zaadeters	6	60	103	66	27
Insecteneters	30	128	198	257	449
Hoenders	3	16	16	10	11
Roofvogels	3	15	12	6	2
Reigers	2	4	1	0	0
Kraaiachtigen	4	41	123	13	22
Meeuwen	4	374	79	0	0
Eenden/Ganzen	10	42	15	3	1
Onbekende soort	0	0	0	0	0

Het mosbloempje; de succesvolle jongen van de straat

Awie de Zwart beschrijft in dit artikel een minder bekend vetplantje dat door de klimaatverandering sterk oprukt. De foto's zijn ook door hem gemaakt.

Klimaatverandering staat aan de wieg van vele veranderingen in de Nederlandse natuur. Hogere gemiddelde temperaturen, langere groeiseizoenen en allerlei extreme weersomstandigheden zorgen ervoor dat Nederland steeds vaker onderdak biedt aan nieuwe soorten (maar er verdwijnt ook veel). Planten die op natuurlijke wijze hun leefgebied uitbreiden in noordelijke richting. Daarnaast zijn er ook soorten die al sinds lang in Nederland worden aangetroffen, maar die zich als gevolg van de veranderende klimatologische omstandigheden plots sterk uitbreiden. Zeldzaamheden die zich binnen één à twee decennia opwerken tot een algemene verschijning. Het Mosbloempje is zo'n plant.

Uiterst zeldzaam

Het Mosbloempje is geen reusachtige verschijning, eerder een miniatuur in de plantenwereld. In de Nederlandse Oecologische Flora, een standaardwerk over de wilde flora van ons land, wordt Mosbloempje omschreven als 'de kleinst bloeiende landplant van Nederland'. De bloempjes, die in de bladoksels zijn geplaatst, zijn met het blote oog nauwelijks waar te nemen. Het blad zelf is schubachtig en min of meer gedrongen en dakpansgewijs op de stengel geplaatst. Het doet hierdoor een beetje denken aan een slanke uitvoering van Muurpeper. Een andere overeenkomst met Muur-

peper, die net als Mosbloempje tot de vetplantenfamilie behoort, is de roodverkleuring van het blad. Het is dan ook vaak aan die felrode verkleuring te danken dat het plantje wordt opgemerkt.

Rode wormpjes

Wie op zoek wil gaan naar dit kleinood moet weten dat de concurrentiekrachten opzichte van andere planten zeer beperkt is. Het Mosbloempje is alleen te vinden op locaties waar die concurrentie ontbreekt of stelselmatig de kop wordt ingedrukt. Schrale kort gemaaide grasvelden met een open structuur, zoals vaak zijn te vinden op campings, vormen een kansrijk biotoop. De laatste jaren hebben zogenaamde 'campingfloristen' op dergelijke locaties met succes veel nieuwe groeiplaatsen ontdekt. Een ander succesvol groeimilieu vormen de straten die geplaveid zijn met klinkers. Hier nestelt het Mosbloempje zich in de beperkte ruimte die de voegen van de bestrating ze biedt. Enigszins verdiept ten opzichte van het straatoppervlak liggen ze als rode wormpjes tussen de stenen. Daarmee onbereikbaar voor het passerende verkeer, maar diezelfde auto's zorgen er wel voor dat hoog opschietende begroeiing geen kans krijgt. Waarschijnlijk speelt het verkeer ook een belangrijke rol in de verspreiding van het zaad.

Snelle opmars

Halverwege de jaren tachtig van de vorige eeuw was het Mosbloempje nog uiterst zeldzaam in Nederland. In de eerder aangehaalde Oecologische Flora (1985) wordt melding gemaakt van schaarse groeiplaatsen aan de randen van de Veluwe, Utrechtse heuvelrug en bij Nijmegen. In de jaren daarna begint de soort echter aan een opmerkelijke opmars. Op het internet is een filmpje (<https://youtu.be/vHBnHszbgPc>) te zien dat deze toename helder in beeld brengt. Zo is te zien dat de eerste stip in de Noord-Hollandse duinen eind jaren tachtig verschijnt en begin jaren negentig een tweede stip iets dichterbij op Voorne. Eind jaren negentig verschijnt een eerste stip op Texel en binnen enkele jaren is het eiland bezaaid met stippen. Niet veel later worden ook de andere Waddeneilanden gekoloniseerd. De eerste vondst in Zeeland dateert uit 2011 op de vroongronden van Schouwen. In 2016 is het prijs in West Zeeuws-Vlaanderen als het Mosbloempje wordt opgemerkt tussen de straatstenen in Cadzand-Bad. Inmiddels zijn ook uit Aardenburg, Oostburg en Breskens waarnemingen bekend.

Naar het noorden

Vandaag de dag is het Mosbloempje langs de kust en op de hogere zandgronden landinwaarts geen zeldzaamheid meer. Nog jaarlijks komen er nieuwe waarnemingen bij. Hoewel het effect van gericht zoeken zeker een rol heeft gespeeld in de sterke toename, valt niet te ontkennen dat het Mosbloempje aan een duidelijke opmars bezig is. De noordgrens van zijn verspreidingsgebied lijkt Nederland inmiddels te hebben verlaten. Het Mosbloempje heeft als jongen van de straat letterlijk de weg naar het noorden gevonden. Het is een van de zeldzame voordelen van de verstening van ons land.

Kennismaken met

Gerard en Rosita van Daele

Door Emmy de Koeijer

Wie zijn jullie

Gerard en Rosita wonen in 'Het Zwaluw-huis' in IJzendijke. Ze wonen hier sinds 1977 en zijn in dit huis getrokken direct na hun huwelijk. Hij moest niet veel moeite doen om te verhuizen, tot aan hun huwelijk woonde hij in het huis er tegenover. Rosita was niet van IJzendijke, geboren in Brugge en vanaf haar twaalfde jaar woonachtig in Waterlandkerkje. Ze hebben elkaar leren kennen in een café in IJzendijke op de eerste autoloze zondag in 1973. De eerste dans samen was ook gelijk een beslissende. Gerard was toen werkzaam bij de Schelde (nu Damen) in Vlissingen als constructeur, later kwam Gerard te werken op de teken- en ontwerpfdeling. Rosita werkte in hotel de Eenhoorn tot aan de geboorte van de eerste van twee zonen. Nadat de zonen zelfstandig genoeg waren is Rosita vrijwilligerswerk gaan doen bij Emmaüs, dit doet ze intussen al 22 jaar. Dit vrijwilligerswerk varieert van koffie rondbrengen, bloemschikken, wafels bakken, kerststukjes maken en nog veel meer. Ook bij het leven van de drie kleinkinderen zijn ze veel betrokken. Dit leidt soms tot bijzondere vragen. Een zoon woont in Tilburg en daar gingen Gerard en Rosita een keer helpen bij het verjaardagspartijtje van een kleindochter.

Later heeft een van haar vriendinnetjes gevraagd "uit welk land komt jouw opa?" Het Zeeuwse dialect was daar blijkbaar niet bekend.

De natuur bij je thuis

De tuin in IJzendijke is niet groot, maar wel optimaal benut. Een paar mooie terrassen en heel veel bloemen, de meeste bloemen zijn ook trekpleisters voor bijen en vlinders. Daarnaast een kleine vijver met daarin vissen, kikkers en salamanders. Regelmatig komt er 's avonds ook nog een egel langs. Het meest bijzondere zijn de nestelende gierzwaluwen bij hun huis. Voor andere vogels is het ook een interessante tuin: Rosita en Gerard voeren op verschillende niveaus, voedertafel, vetbollen, pindakaas enz. Het blijft, zoals bij iedereen die vogels voert, een gevecht met de kauwen: hoe kan je voeren zonder dat zij de pindakaaspot of de voedertafel binnen een half uur leegeten? Ze hebben absoluut geen hekel aan kauwen, integendeel, hun intelligentie en hun oplossend vermogen is bewonderenswaardig. Alleen, als je ze hun gang laat gaan heb je geen enkele andere vogel in de tuin en wordt het vogels voeren wel een hele kostbare zaak.

Hoe en wanneer is je interesse in de natuur ontstaan

Interesse in de natuur is bij beiden niet iets wat van jongs af aan aanwezig was. Dit is pas na hun huwelijk gegroeid: de directe aanleiding was eigenlijk hun zoon Emiel. Vanaf de tuin van hun huis was de molen van IJzendijke zichtbaar, Emiel was als 3-jarig jongetje hierdoor gefascineerd. Op een dag besloot Gerard samen met de kleine Emiel op bezoek te gaan bij de molen. Gerard raakte aan de praat met Sjaak Herman de molenaar, en het gesprek kwam al gauw op de bomen bij de molen die op dat moment geknot werden. Dit was in het begin van de jaren tachtig en van het een kwam het ander. Bij Emiel en zijn broer is natuur nooit echt een ding geworden, bij de volgende generatie wel. Kleinzoon Noa heeft belangstelling voor alles wat loopt, kruipt en vliegt.

Waarom en hoe lang lid van 't Duumpje

Door het gesprek met Sjaak Herman over de bomen en het knotten ervan raakte Gerard geïnteresseerd en ging een keer mee het veld in, hij wilde ook wel eens zien hoe dat er aan toe ging. Dit was in 1984 en het begin van een lange carrière bij 't Duumpje die nog steeds voortduurt. De eerste keer leek het hier echter niet op. Gerard weet nog goed hoe hij een zaag in de hand geduwd kreeg, een ladder en boom werd aangewezen en begin er maar aan. Hij dacht toen hij aan het zagen was; "dit is niks voor mij, hier ben ik vlug klaar mee". De krak van de eerste tak deed hem toch iets en is hem altijd bijgebleven. Voor hij het wist was de dag voorbij en zat z'n eerste deelname bij de knotwerkgroep erop. Aan het eind van de dag werd door zijn enthousiasme als bijna vanzelfsprekend aangenomen dat hij er over twee weken weer bij zou zijn, en dat klopte ook.

Tijdens het knotten hoorde hij anderen spreken over vogels die ze zagen en hoorden en vaak alleen op het geluid wisten te duiden. Dat leek hem ook wel wat. Hij ging al snel een cursus vogelherkenning volgen en door veel te luisteren en met anderen mee te gaan leerde hij snel. Door zijn enthousiaste verhalen wekte hij ook Rosita's belangstelling voor de vogels, zij leerde ook steeds meer.

Ben je actief lid

Gerard knot wilgen, telt roodborsttapuiten, ganzen en zwaluwen en was tot voor enkele jaren ook actief in de kerkuilenwerkgroep. Bij de knotwerkgroep is hij verantwoordelijk voor het materiaal en hij zorgt

Ook voor Gerard een heuse veiligheidshelm (Emmy Boerjan)

NLdoet - Gerard 2e van links - Golepoldersedijk (Desiree van 't Wout)

samen met Emmy Boerjan, Tonny van Noort en Theo Aernoudts voor de planning en de contacten.

De ganzen tellen hij en Rosita samen met daarbij af en toe 'hulp' van hun kleinzoon. Op de achterbank van de auto zit hij dan met papier en een pen en 'noteert' alle ganzen. Wie weet, een actief lid voor de toekomst. Voor de roodborsttapuiten en zwaluwen trekken ze er samen op uit op de fiets.

Ingebouwde gierzwaluwnesten in huize Van Daele

Wat is de mooiste of leukste natuurervaring die je hebt gehad

Eigenlijk zijn die er teveel om op te noemen, er passeert van alles. Een heel bijzondere was een keer tijdens de gantzelling. Ze reden naar een blok land toe en van een afstandje zag dat er 'raar' uit, in eerste instantie leek het alsof er geen ganzen zaten, tot ze dichtbij waren en goed keken. Heel het land zat vol ganzen, zoveel dat de grond niet te zien was. Ze hebben samen met de boer staan kijken, die had er ook nog nooit zoveel samen gezien. Het waren er duizenden, tellen was gewoon onmogelijk. Rosita heeft ook eens iets bijzonders meegemaakt, tijdens een fietstocht zag ze een 'dood' vogeltje liggen op het fietspad. Ze raapte het op en stopte het in de zak van haar vest om aan haar kleinzoon te laten zien. Toen ze daar aankwam en het uit haar zak haalde, bleek het weer bij zijn positieven te zijn gekomen en zag ze dat het een blauwborst was. Ze hebben hem, na uitgebreid bewonderd te hebben, buiten losgelaten. Bij het tellen van de kerkuilen hebben ze een keer een kast aange-

troffen die gebruikt werd als gifopslag, hier schaamde de eigenaar zich toch ook voor. Het jaar erop zaten er wel jonge uilen in.

Welke natuurervaring zou je nog graag eens willen meemaken

Vijfentwintig jaar geleden heeft Gerard op aandringen van Günther Prang bij de dakkapel een speciale betimmering gemaakt zodat er nestgelegenheid voor gierzwaluwen ontstond. Drie jaar geleden zei Gerards zus die aan de overkant van de straat woont; "ik zie steeds zwarte vogels bij jullie dakkapel vliegen". Gerard en Rosita hebben de dakkapel in de gaten gehouden en jawel, de gierzwaluwen hadden eindelijk 'Het Zwaluwhuis' ontdekt. Nu nestelen er

al drie jaar op een rij gierzwaluwen bij hun huis, de natuurervaring waar ze 22 jaar op hebben gewacht. Misschien wel een ervaring die door anderen benijd wordt.

En Rosita redde een Blauwborst

De vogelaar

Column door Emmy de Koeijer.

De lezer krijgt dit Duumpje in de bus als de zomer een herinnering is. En wat voor herinnering: misschien vraag je wel; 'welke zomer?'. Voor sommigen was dit een waardevolle zomer of zelfs geen zomer, want eerlijk is eerlijk, het was wel een beetje nat en oh ja, misschien ook een beetje koud. Zeker gezien de afgelopen kurkdrome en bloedhete zomers. Dit is dus munitie voor de ontkenner van klimaatverandering. Sterker nog, sommigen noemen de afgelopen zomer een afwijking. Ze zijn intussen zo gewend aan hittestatistiek die sneuvelen dat een 'redelijk normale' zomer als niet normaal beschouwd wordt. In ieder geval, de zomer is voorbij en nu vrolijk op naar najaar en winter. Heerlijk genieten van de vogeltrek, de bijzondere wintergasten die te zien zijn en de aanwezigheid van alle ganzen en eenden in onze wateren en natuurgebieden. Vooral de smienten, daar kijk ik persoonlijk altijd naar uit. Ik word altijd heel vrolijk van hun 'fluitje', ach ja, iedereen heeft wel een kleine afwijking.

Ook in de zomer was er toch van alles te genieten en te zien. Bijvoorbeeld het tellen van de huiszwaluwen, dit is een leuke en boeiende bezigheid, alleen het feit dat er steeds minder zijn is niet zo leuk. Tijdens het tellen kom je van alles tegen.

Turend naar een huis vanaf de overkant van de straat leidt vaak tot opgetrokken wenkbrauwen. Ook wel te snappen, zelf zou ik ook raar opkijken bij het volgende scenario. Er komen twee mensen aangeftst, stoppen, pakken hun verrekijker en pen en papier en gaan daarna uitgebreid je huis bekijken al dan niet door de verrekijker. Ik zou ook naar buiten gaan... Niet alleen het echte stoppen en kijken roept vragen op, het fietsen door het dorp verloopt ook niet 'normaal'. Tijdens het fietsen zitten we constant naar boven te kijken, zien we zwaluwen in de lucht dan gaan we naar de huizen kijken. Op het verkeer letten heeft dan geen prioriteit, niet slim maar het gebeurt wel. Ook een stoepje steekt wel eens ineens over, maar we hebben het overleefd. Tijdens deze fietstochten en observaties ontstaan er ook leuke en bijzondere gesprekken. Soms zie je de zwaluwen in de lucht en daarna verdwijnen achter een huis: dan moet je op onderzoek uit. Soms de brandgang in, maar ook wel aanbellen en vragen of ze toevallig huiszwaluwnesten hebben onder de dakgoot. Vaak zijn mensen heel verbaasd als je uitlegt dat er verschillende soorten zwaluwen zijn. Als dat het geval is dan kan ik het niet laten, dan begin ik uit te leggen. Vroeger niet voor niets veel lesgegeven. Uiteraard doe ik dit alleen als ik zie

dat mensen geïnteresseerd zijn. De relatie tussen zwaluwen rond je huis en minder muggen en vliegen in je slaapkamer maken de meeste mensen niet, maar na dit verteld te hebben is die link voorgoed gelegd. Vast terugkerend onderwerp is de mest onder de nesten. Hier wordt heel verschillend over gedacht, van regelrechte afschuw tot het vinden van oplossingen voor dit probleem. De oplossingen variëren van oude kranten onder het nest, een oud deurmatje of een plantenbak op een vensterbank. Helaas worden vanwege de mest ook nesten kapot gemaakt. Als dit ter sprake komt leg ik ook altijd uit dat een plankje onder de nesten helpt, daarbij verwijs ik ook naar 't Duumpje, dat advies kan geven en hierbij helpen. In de laatst gebouwde nieuwe wijk in Breskens zijn nu veel huizen klaar, veel al strak en met puntdaken. Vaak wordt er Trespa gebruikt, waarvan ik vermoed dat het voor zwaluwen niet makkelijk is om daar een nest tegen aan te 'plakken'. In veel huizen zie je in de nok aanzetten van nesten. Bij een aantal zie je dat ze kapotgemaakt zijn. Helaas nesten, mest of een plankje op de gevel horen niet bij de strakke nieuwe huizen. Gelukkig was er een uitzondering, in een huis werden ze gekoesterd, zowel aan de voor en achterkant waren er nesten. Het tegenovergestelde bestaat ook. Tot mijn verbazing wordt er soms al tijdens het bouwen 'rekening' gehouden met zwaluwen. Aan de voorkant van het huis was in de nok in de punt tegen de muur een stuk plexiglas geplaatst, zo hoef je nooit bang te zijn dat er zwaluwen komen nestelen. Hier heb ik een poosje met open mond in volle verbazing naar staan kijken, dat je dit kan verzinnen.....

Huiszwaluwen (Vroegevogels - Tedvandenbergh)

Huiszwaluwen seizoen 2021

Leden van onze vogelwerkgroep inventariseren jaarlijks huiszwaluwen in de dorpskernen van gemeente Sluis. Over afgelopen seizoen zijn de gegevens binnen en die stemmen ons niet tot vreugde.

Onze columnist hiernaast schetst de praktische situatie op de linkerpagina; coördinator Piet du Burck duidt de tegenvallende aantallen.

In aansluiting op de column van Emmy de Koeijer over o.a. de huiszwaluw wil ik als coördinator graag nog enkele aanvullingen toevoegen over het broedseizoen 2021.

We telden deze zomer met zijn allen zo'n 54 huiszwaluwen minder als in 2020. Een afname van 38 in de dorpen en 16 minder bij de kolonies in de buitenwijken. Opvallend hierbij vond ik wel de enorme terugval van 41 naar 9 bewoonde nesten in de kern Nieuwvliet.

Wat hieraan ten grondslag ligt, is moeilijk te verklaren. Veel nesten waren deels of geheel afgebrokkeld en niet meer hersteld. Dit probleem werd mij ook vanuit verschillende andere kernen gemeld. Konden we het de twee voorgaande jaren nog op de droogte gedurende de nestbouw steken, hiervan was dit jaar immers geen sprake.

Opvallend is verder dat er, voor zover ons bekend, sinds enkele jaren geen bewoonde huiszwaluwnesten werden aangetroffen in de kernen IJzendijke, Schoondijke en Hoofdplaat.

De eerder genoemde afname hoeft niet perse als dramatisch te worden be-

schouwd. Zoals uit onze statistieken blijkt hebben we zulke mindere jaren vaker gekend, o.a. in de periode 2012 tot 2017. Op eens volgde hierna echter weer een herstel. (zie bijgaande tabel)

Over hoe de situatie er dit jaar landelijk uitziet, hebben we momenteel nog geen gegevens binnen. Zelf heb ik deze zomer minder huiszwaluwen gezien/gehoord. Mogelijk zijn er door onverwachte omstandigheden minder uit hun overwinteringsgebieden teruggekeerd naar Nederland.

Huiszwaluwen (Vroegevogels - Tedvandenbergh)

Totaaltelling huiszwaluwen	Dorpen en kolonies in W.Z. Vld.																		
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Aardenburg	41	57	57	49	39	32	55	54	74	84	93	94	96	116	144	161	130	103	
Biervliet	88	114	113	98	118	156	154	128	111	98	109	99	92	80	83	84	69	70	
Breskens	56	101	124	112	134	122	115	98	58	72	65	66	72	83	117	68	53	55	
Cadzand-bad	22	30	17	8	8	11	13	9	6	4	5	10	7	11	21	27	30	35	
Cadzand-dorp		17	15	25	26	37	37	31	20	11	11	12	12	14	12	19	17	10	
8																			
Draaibrug	4	8	20	12	28	22	19	20	13	22	12	10	21	14	12	19	18	18	
Eede	13	3	2	24	18	9	8	8	6	6	12	7	7	6	16	21	7	15	
Groede	93	119	109	73	85	83	78	81	70	59	58	71	74	76	72	87	71	53	
Hoofdplaat	*	4	8	*	10	34	45	78	54	51	33	55	69	51	73	82	80	75	
Nieuwvliet	10	12	21	19	40	49	59	65	50	34	38	39	32	20	37	41	41	9	
Nummer één	0	3	2	0	5	8	0	0	0	0	0	0	0	0	11	14	7	10	
Oostburg	43	54	46	41	32	25	33	33	19	5	10	14	12	16	18	23	20	21	
Pyramide	5	1	2	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Retranchement	20	41	30	37	57	43	44	55	39	27	27	29	23	11	10	20	21	27	
Sasput	0	0	0	0	0	0	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Schoondijke	36	53	52	47	45	48	52	32	31	28	31	26	31	32	24	14	13	23	
Sluis/Heille	97	102	43	61	82	88	105	85	68	75	71	68	55	56	63	82	82	70	
Waterlandkerkje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	*	0	*	*	
Yzendijke	123	143	96	64	89	110	95	75	76	92	103	107	72	87	63	49	55	70	
Zuidzande	27	42	34	34	54	50	52	56	57	34	23	22	22	25	26	28	26	17	
Totaal	695	902	801	705	881	927	958	897	743	702	702	729	699	696	809	837	733	679	

Legenda: * = niet geteld. Groen = toename. Rood = afname t.o.v. voorafgaand jaar..

Groese duintjes; historie nader belicht

In de vorige uitgaaf schetste Awie de Zwart de nieuwste geschiedenis. Sjaak Herman vult aan door iets verder terug in de tijd te gaan. En het is niet het waterschap dat ons verzocht heeft

Beheer en onderhoud van de Groese Duintjes, historisch overzicht en evaluatie (6 mei 2012)

Onder deze titel komen we in ons archief een intern memo tegen.

Het was op 30 juni 1989 dat toemalig waterschap Het Vrije van Sluis onze vereniging officieel toestemming verleende natuurgebied De Groese Duintjes om niet te beheeren en onderhouden.

De aanleiding hiertoe waren de dijkverzwaringen ter plaatse die op 29 mei 1987 afgerond werden, hetgeen helaas inhield dat van de Groese Duintjes ca. 1/3 opgeofferd moest worden.

Vóór de dijkverzwaring bestonden de Groese Duintjes uit een 'geaccidenteerd' terrein dat door ieder en elk gebruikt werd en waar natuurwaarden op geen enkele wijze tot hun recht kwamen. In het westelijk deel gebruikte het waterschap het als opslagterrein voor allerlei soorten keien die gebruikt werden bij dijkreparaties. In dit niemandsland ook een stuk glooiing, waarschijnlijk als oefenobject voor beginnende dijkwerkers. Met aan zeezijde, op de kop van de dijk een oude treinwagon, schaars gemeubileerd met wat aangespoelde stoeien.

In het westelijk deel stonden links en rechts wat verspreide caravans en nog enkele houten weekendhuisjes. Te bereiken

via soms bijna dichtgegroeide paden, terwijl er benoorden de met bunkerpuin verharde toegangsweg nog enkele resten van bunkers in beeld waren. En af en toe werd de rust verstoord door lokale jeugd die er doorheen scheurde op hun opgevoerde brommers, waaronder uw redacteur op zijn Sparta.

Het afsnoepen van een deel van het gebied was aanleiding om bij het waterschap te pleiten voor wat naderhand 'natuurcompensatie' is gaan heten: als wisselgeld het terrein nu eens mooi 'op te kuisen' en er een écht natuurgebied van te maken. Dank zij het toenmalige hoofd technische dienst, Jaap Boekhout, is dat ook gelukt.

Hoe het vervolgens beheerd zou worden bleef een open vraag: het waterschap kwam uit kostenoverwegingen niet tegemoet aan ons verzoek het gebied uit te rasteren en te laten beweiden met schapen. Stichting Het Zeeuws Landschap vond het te klein om te beheren.

Uiteindelijk heeft onze vereniging zelf het heft in handen genomen en een verzoek gericht aan het dagelijks bestuur van Het Vrije van Sluis. Zonder uitrasteren zou het gebied in een mum van tijd opnieuw verloederen.

Het Vrije honoreerde ons verzoek, waarna we een subsidieverzoek, samen met een inrichtings- en beheerplan, indienden bij het toenmalige Consulentenschap Natuur, Mili-

eu en Faunabeheer (nu Provincie Zeeland). Het verzoek werd goedgekeurd waardoor we in staat waren 2145 m. schapenraster te plaatsen en een drietal drinkputten aan te laten leggen.

Voor het zover was, organiseerde onze vereniging in augustus en september 1987 een tweetal studentenwerkkampen. De studenten hielpen in het kader van hun ontgroening het oostelijk deel te ontdoen van overwoekerende grauwe wilgen en werden ondergebracht op Camping Groede. Kom daar nu maar eens om, zo'n ontgroening.

Op 14 maart 1990 was het dan zover: het gebied werd officieel in gebruik gesteld. Heel wat betrokken instanties waren hiertoe uitgenodigd en na afloop werd in "Paviljoen De Groe" onder het genot van door ons aangeboden koffie het behaalde succes gevierd.

Aanvankelijk was het de bedoeling het gebied door schapen te laten begrazen, maar al ras bleken deze vast te komen zitten in de braamstruiken, dus werd gekozen voor vleeskoeien van Cor van 't Westeinde.

Na de koeien van Cor, werd het oostelijk deel ook beweid met schapen van Jan de Zwart om ook daar de voortschrijdende verruiging tegen te gaan. Dat was echter ook hier geen succes, waarna de schapen ingeruild werden tegen een 12-tal geiten van Cor van 't Westeinde. Aangezien een geit niet zonder droog onderkomen kan, vroegen we gemeente Oostburg vergunning voor een schuilgelegenheid. Toch legden van lieverlee ook de geiten één voor één het loodje en de laatste jaren zorgde jaarrond begrazing door runderen voor het openhouden van het mooie gebied.

*) Foto: Slagboom en Peeters, Jacqueline Midavaine, ZB Beeldbank Zeeland, rec.nr. 94202.

Toerisme uit balans, een jaar verder

Emmy de Koeijer

Ruim een jaar geleden werd er op Facebook een noodkreet geplaatst, een oproep aan de gemeente Sluis om overlast van het toerisme aan te pakken en meer oog te hebben voor de bewoners. Deze noodkreet kreeg veel aandacht, in o.a. de PZC en bij Omroep Zeeland. De gemeente daarentegen reageerde niet direct. Na heel veel ondersteunende berichten en een aantal bijeenkomsten is Toerisme Uit Balans ontstaan. Het is geen vereniging, stichting of iets dergelijks maar wel al een serieuze gesprekspartner voor veel partijen. Nadat de Gemeente Sluis na enkele maanden besefte dat dit een breed gedragen initiatief was, werd er wel contact gezocht.

Intussen zijn we een jaar verder en zijn de drijvende krachten achter TUB, Teuntje de Vries en Ruud van Leeuwen, geïnterviewd door de Zeeuwse Milieufederatie, zijn er gesprekken geweest met een wethouder, is de zienswijze gepresenteerd bij

Euregiotuinen

Dat geldt ook voor de Euregiotuinen. Voor de buitenstaander heeft zich daar de afgelopen 17 jaar echte natuur ontwikkeld. Om in aanmerking te komen voor subsidiëring uit hoofde van landelijke of provinciale regelingen is echter meer nodig. Zolang niet alles past binnen het instandhouden van een flink aantal bedreigde dier- of plantensoorten, om maar een voorbeeld te noemen, is het niet 'aankoopwaardig'. Daarmee komen organisaties als Zeeuws Landschap of Staatsbosbeheer niet in aanmerking voor financiële ondersteuning.

Zolang gemeente Sluis het per se wil toespelen aan de hoogste bidder, komt dit soort instellingen so wie so niet aan bod. De prijsvraag die werd uitgeschreven stond, naar we bij de Stichting Euregiotuinen lezen, ook in het licht van dit voornemen. Zelfs het bestemmingsplan zal zo worden aangepast dat het precies aansluit bij de wensen van de beoogde eigenaar en de 13 hectares omgevormd kunnen worden tot een festivalterrein met ho-

de gemeenteraad en heeft er een gesprek plaatsgevonden met de RMDO (Raad voor Maatschappelijke en Demografische Ontwikkeling).

Een van de aandachtspunten van TUB is de leefbaarheid van de kernen, het ontbreken van betaalbare huisvesting en de overlast door toeristisch verhuur. Het huidige plan van de gemeenteraad om 120 dagen verhuur toe te staan, zet de leefbaarheid nog meer onder druk. TUB heeft hierover gesprekken gevoerd en er is actie ondernomen met samen met dorpsraden en Recron.

Een van de acties voor de toekomst is om, hopelijk samen met andere organisaties, een kieswijzer te maken voor de komende gemeenteraadsverkiezingen. Naast die kieswijzer ook uitgebreide informatie met betrekking tot besluiten genomen door partijen en raadsleden in de afgelopen

jaren. Dus inzichtelijk maken wie en op welke wijze verantwoordelijk is voor de ontwikkelingen in de afgelopen jaren.

Ruud en Teuntje krijgen uiteraard ondersteuning van mensen die vanaf het begin betrokken zijn bij de oprichting van TUB, en in de loop van het jaar hebben zich daar gelukkig ook nog anderen bij aangesloten. Bij bijzondere punten of gebeurtenissen gaat er een mail rond met het verzoek om feedback van de anderen. Daarnaast zijn er ook mensen die niet direct op de mailinglijst staan, maar wel 'achter de schermen' bereid zijn om commentaar of advies te geven. Maar aanvulling van mankracht voor Teuntje en Ruud zou welkom zijn.

Er wordt wel eens gereageerd en gevraagd waarom TUB zich niet aansluit bij bijvoorbeeld 't Duumpje of een andere organisatie. Dat ligt in het feit dat TUB een dermate uitgebreide en brede agenda heeft, dat het nergens bij past. Er zijn geen statuten die doelen omschrijven (en kunnen inperken), maar men ijvert en voert actie voor leefbare kernen in de Gemeente Sluis. Dat kan gaan om huisvesting, activiteiten en toekomst voor de jeugd, verkeersveiligheid, beheersbaarheid van toerisme en ook behoud van groen en natuur. Kortom een veel uitgebreidere agenda dan waar 't Duumpje zich voor inzet.

reca waaronder een disco en bijbehorende dansgelegenheden. De door Sluis en Van Damme Recreatie gebruikte term "stadspark" moet dan ook ruim geïnterpreteerd worden, maar passend bij het imago "Gemeente Sluis geeft je de ruimte."

De Stichting Euregiotuinen bewandelt veel wegen om de huidige natuur te behouden en heeft ook contact opgenomen met het burgercollectief 'Land van Ons.' In een vorige uitgaaf besteedden we aandacht aan deze coöperatie die niet wacht op over-

heden maar met ingelegd geld van deelnemers gronden aankoopt en beheert ten behoeve van onze biodiversiteit. Als dan gemeente Sluis het voornemen, verkopen aan de hoogste bidder, laat varen, kunnen de Euregiotuinen het gebied blijven waarvan iedereen, eigen bewoners, burens en recreanten kunnen blijven genieten van rust, wezenlijke ruimte en natuur.

informatie:

www.euregiotuinenvoorons.com
www.landvanons.nl

Duurzaam voedsel

Verandering van stikstof & spijs

Zondagmiddag 12 september organiseerde Stichting Duurzaam Groede na lange Corona-wachttijd weer een bijeenkomst in de Grote Kerk aldaar.

Uw redactie luisterde en doet verslag.

De middag startte rondom twaalf en het marktplein vervulde zijn oorspronkelijke rol met veel veel kraampjes die een keur boden aan smakelijk en duurzaam voedsel. Onze zuiderburen muntten de uitdrukking 'Lekker van bij ons', want verser door met het seizoen mee te eten bestaat niet en het is bovendien uiterst duurzaam.

Onder een genoeglijk zonnetje genoot ieder van het gebodene, niet in het minst omdat het buitengebeuren muzikaal omlijst werd door de drie man sterke band 'Van Talud.' Gein 'van bij ons.'

Vanaf 3 uur vond in de kerk zelf een 'burgerforum' plaats, waarvoor onze Zeeuwse gedeputeerde mevrouw drs. Anita Pijpeling en prof. dr. ing. Jan Willem Erisman uitgenodigd waren. De leiding van het geheel was toevertrouwd aan mevrouw Bea Logtenberg.

Aanleiding voor de bijeenkomst was het steeds breder gedeelde inzicht van commissie Remkes 'dat niet alles overal kan.' Zelfs binnen politieke partijen waar voorheen boerenlobby's veel zo niet alles te vertellen hadden, hoor je nu zelfs dat het tot voor kort als paardenmiddel beschouwde ontegenen bespreekbaar wordt genoemd.

Beide sprekers benadrukten dat alle geleidingen van de samenleving te maken zullen krijgen met de transitie naar duurzaamheid, waarbij mevrouw Pijpeling het als haar taak ziet voor werkelijk iedere Zeeuw goed te zorgen.

Dhr. Erisman stelt dat als we doorgaan als de afgelopen jaren straks alleen brandnetels en bramen zullen overleven. Kortom: werk aan de winkel.

De forumbijeenkomst draaide om een vijftal stellingen dat aan het 60-koppig publiek werd voorgesteld. Na het tonen van een stelling kon iedereen via het eigen mobieltje een stem uitbrengen. Na de eerste stemming was er ruimte voor uitleg en discussie en na een herhaalde stemming kon dan blijken of iets gewijzigd was in de stemverhouding. De stellingen waren zo geformuleerd dat een reactie vanuit het publiek zo goed als onontkoombaar was.

Stelling 1: Vleesconsumptie moet verplicht gehalveerd worden.

Ondanks de talloze publicaties de afgelopen jaren over voeding en toename van flexitariërs blijkt de vleesconsumptie per hoofd van de bevolking de afgelopen jaren

nog steeds gestegen. Een mogelijke verklaring is dat velen welvaart blijkbaar relateren aan het eten van vlees. Iedere dag vlees op tafel was ooit te duur, maar tegenwoordig een uiting van welvaart voor ieder. Ook de Covid-pandemie en een aan overgewicht lijdende bevolking brengen weinigen tot nadenken. Mevrouw Pijpeling geeft aan weinig te zien in allerlei verboden. Blijvende resultaten boek je alleen als ieder zelf inziet dat gezonde voeding beter is voor ieder.

Dhr. Erisman betoogt dat 50 % van de huidige consumptie beter zou zijn, niet alleen voor ons eigen lichaam, maar veel breder: stikstofuitstoot, watervervuiling etc. Vlees is luxe beleving, maar hoe gaat deze beleving samen met een gezond milieu om ons heen?

Het gunstigst kun je insecten eten. 1 kilo (plantaardig) voer levert 1 kilo eetbaar insect op. Voor kip geldt 2 op 1, vervolgens varken (5 op 1) en rund ligt nog stukken ongunstiger. Bij rund maakt het ook veel verschil of je gehakt (waarin ook oude melkkoeien verwerkt zijn) eet dan wel een luxe biefstuk van specifiek daartoe gefokte vleeskoeien.

Veel veevoer als soja wordt uit andere werelddelen aangevoerd en voor de teelt zelf zijn ook veel grondstoffen, landoppervlak, water en energie nodig. Een veelvoud van de hoeveelheden die nodig zijn voor dezelfde hoeveelheid eiwit uit plantaardige producten.

Verrassend is dat het meeste in onze Nederlandse winkels aangeboden vlees komt uit het buitenland. Zelf minder vlees eten, heeft op de Nederlandse stikstofhuishouding weinig effect. Die huishouding wordt in hoofdzaak verstoord door de productie ten behoeve van onze export.

Opvallend is verder dat gezond voedsel duurder is dan ongezond junkfood. Vlees blijkt een produkt voor de elite en allerlei soorten 'bewerkt' vlees als worst en hamburgers worden meer gegeten door minder welgestelden, gepaard gaand met een groter beroep op gezondheidszorg en een kortere levensverwachting.

Dat bijsturing via prijsvorming soms weinig oplevert, zie je bij sigaretten: ze worden steeds duurder, maar fervente rokers blijven. Sturing moet leiden tot bewustwording: minder vlees, minder zout, minder suiker, meer groente. En erop blijven hameren, want een actie van enkele maanden beklijft niet.

Stelling 2:

Voedsel zal 2 * zo duur worden als alle kosten meegerekend worden.

Een vergelijkbare bewustwording geldt niet alleen de samenstelling van ons voedselpakket, maar ook waar het geproduceerd wordt. Mevr. Pijpelink vertelt dat als ze naar Middelburg rijdt, ze de ene boomgaard na de andere passeert; toch importeert men appels uit Chili.

70 % van ons voedsel komt uit het buitenland, terwijl we 80 % van het door ons geproduceerde voedsel exporteren. We zouden moeten nastreven kringlopen te sluiten, dus voor zover mogelijk zelfvoorzienend te zijn. Ingeval iets niet regionaal beschikbaar is, beperk je dan tot Europese markten. Dan moet het in ieder geval niet door het Suezkanaal of uit Zuid-Amerika komen.

Het zicht op werkelijke kosten blijft meestal buiten beeld, want ze slaan ergens anders neer. De prijs van een hamburger is bekend, maar de kosten van ons gezondheidssysteem rijzen de pan uit en komen net als de vervuiling door stikstof ten laste van de algemene middelen. Het is nog steeds niet de vervuiler die betaalt.

Dhr. Erisman wijst erop dat ons voedsel de afgelopen decennia steeds goedkoper is geworden. Waar in 1960 30 % van het gezinsinkomen besteed werd aan voeding en 16 % in 2011, besteden we nu 10 % aan voedsel en blijft 90 % over voor zaken als wonen, kleding en reizen.

Als je alle nevenkosten zou meenemen, zou de nieuwe verhouding op rond 20/80 terecht komen. Melk zou dan per liter van € 1 naar € 1,40 gaan, maar vlees moet misschien wel 50 % in prijs omhoog.

De vraag rijst of het niet veel verstandiger is gezond voedsel goedkoper te maken en dit te compenseren met hogere prijzen voor ongezonde producten. Zo blijft goed voedsel betaalbaar voor iedereen. Het doortastend beprizen van CO² zal volgens dhr. Erisman trouwens ook leiden tot een flinke verschuiving in een gezondere richting.

Dhr. Erisman merkt nog op dat het onjuist is alle problemen aan de agrarische sector toe te schrijven. Na de Tweede Wereldoorlog heeft deze sector er op bewonderenswaardige wijze voor gezorgd ieder van goed, gezond, voldoende en goedkoop voedsel te voorzien en de exportwinsten hebben heel Nederland doen meeprofiteren. Nu iedereen begint in te zien dat

ZONDAG 12 SEPTEMBER 2021

Duurzaam Voedsel
VERANDERING VAN STIKSTOF & SPIJS

▶ GROTE KERK GROEDE
12.00 - 17.00 UUR

Burger Forum
15.00 - 16.15 UUR

▶ STIKSTOF CRISIS

PROF. DR. J.W. ERISMAN

GRATIS ENTREE
HAPJES 1.50 & 3.00
RECEPTEN GRATIS

STIKSTOF PRODUCTIE
MERKNAAMEN
SOCIALE VERGRIJNINGEN

IN VERBAND MET DE OORZAKEN VAN DE STIKSTOF CRISIS ZIJN DE VERHOUINGEN TUSSEN DE VERBODEN EN TOEGELATEN STIKSTOF IN DE VOEDING VAN DEERDIEREN EN DE VERBODEN EN TOEGELATEN STIKSTOF IN DE VOEDING VAN DE MENSEN.

onze export geleid heeft tot een forse daling van onze biodiversiteit, is het voor deze sector een hard gelag erop geweest te worden, dat successen uit het verleden niet langer de successen voor de toekomst zijn: hoog tijd de bakens te verzetten. En dat kunnen ze niet alleen.

Niet alleen de stikstofcrisis schreeuwt om een oplossing; voor 2027 komt nog meer op ons af: de Europese Kaderrichtlijn Water. Onze oppervlaktewateren worden door mensen gebruikt voor recreatie, als vaarwater of voor drinkwater, terwijl het tevens habitat verschaft aan planten en dieren. Vanaf 2027 worden harde eisen gesteld aan de hoeveelheid verontreinigende stoffen die mogen vóórkomen in ons water. En dat geldt niet alleen voor de haven van Antwerpen.

Mevr. Pijpelink gaat nader in op de rol van de politiek. Men is gekozen voor 4 jaar, terwijl voor het welbevinden van kinderen en kleinkinderen voor decennia besluiten moeten worden genomen. De politiek moet zich minder richten op tegemoetkomen aan kortetermijn-deelbelangen, maar over politieke scheidslijnen heen denken. Dat zoiets kan betekenen dat in eigen vlees gesneden moet worden, is duidelijk.

Ook bedrijven zijn hierbij gebaat. Ze investeren op de lange termijn en niemand is gediend met iedere 4 jaar andere regels. Zwak beleid leidt ertoe dat grote werkgevers als Dow, Yara en Zeeland Refinery investeringen opschorten, terwijl voortdurend blijven verduurzamen noodzakelijk is. Het risico dat werkgelegenheid verdwijnt, is betrekkelijk: veel wordt opgevangen door nieuwe arbeidsplaatsen bij bouw en

onderhoud van windmolens op zee, energie-transitie en spinoff van allerlei nieuwe technieken die Nederland overal in de wereld kan vermarkten.

Nederland is deels afhankelijk van Europa zoals bij het beperken van toegevoegde suikers in voedingsmiddelen en dranken. Toch kun je als individueel land veel sturen door een laag BTW-tarief voor gezond voedsel te hanteren en junk op het allerhoogste tarief.

Stelling 3:

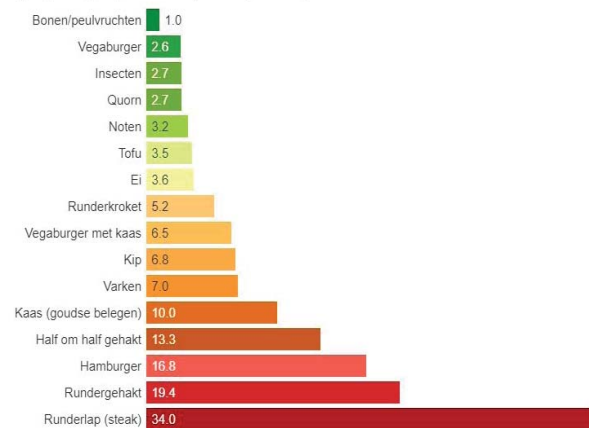
De EU moet alleen subsidie beschikbaar stellen voor vergroeningsmaatregelen

Dhr. Erisman beschrijft de historische achtergrond van de EU-landbouwsubsidies: kleine boeren een minimumbestaan te garanderen. In de recent aangetreden 'oostblok'-landen is de sector nog traditioneel gericht en plattelandsontwikkeling speelt hier een voorname rol. Inmiddels echter hebben veel 'kleine' boertjes hun grond verkocht aan grootboeren die als verdienmodel het binnenhalen van Europese subsidies vooropstellen; van de plattelandsontwikkeling komt weinig terecht en de plattelandsbevolking blijft even behoeftig of trekt naar de steden, terwijl het platteland ontvolkt wordt.

Een derde van de totale Europese begroting, 387 miljard euro, wordt besteed aan landbouwsubsidies en hiervan is slechts 20% beschikbaar om vergroening te bevorderen. Het GLB (Gemeenschappelijk Landbouw Beleid) zou eigenlijk veel sneller kunnen toewerken naar een duurzame landbouw, maar teveel geld verdwijnt aan halfslachtige oplossingen die gevestigde belangen beschermen, hiermede vooruitgang frustrerend.

Hoeveel kilo CO2 komt vrij voor 1 kilo ... ?

Cijfers per kilogram product zoals je dat koopt in de supermarkt.

Op basis van cijfers van Blonk Consultants
Source: Milieu Centraal • Created with Datawrapper

Mevr. Pijpelink vestigt de hoop op kleine stapjes. Als de ene boer een stapje zet en hier blij van wordt, kan dat een stimulans zijn voor zijn buurman. Bovendien hebben veranderingen soms meer dimensies. In heel Zeeland zal verzilting een steeds groter rol gaan spelen, terwijl er gebrek is aan zoet water. Duurzame landbouw kan met veel minder water toe en zo wordt klimaatadaptatie eenvoudiger. Hetzelfde geldt voor kunstmest. De hoge gasprijzen maken de kunstmest van Yara veel duurder, maar een landbouw die rekening houdt met de omgeving heeft weinig of geen kunstmest nodig. Tel uit je winst.

Oplossingen zijn soms ook regio-gebonden, waarvan dhr. Erisman een voorbeeld aanhaalt zoals het project 'herenboeren.' Hier telen aangesloten burgers min of meer hun eigen voedsel, ondersteund door de agrarische sector. In verstedelijkt gebied zul je veel eerder voldoende deelnemers bijeenkrijgen dan in dunbevolkte streken. (www.herenboeren.nl)

Een ander project dat dhr. Erisman noemt betrof een aantal boeren rond een Natura2000-gebied waarvoor omschakelen naar 'bio' net iets te hoog gegrepen zou zijn. Toch leverde de samenwerking zoveel creativiteit op dat flinke stappen in de goede richting gezet konden worden. Samenwerken loont altijd.

Vanuit de zaal wees men op producten als vlas, luzerne en bruine bonen, waaraan Zeeland veel bekendheid ontleent. Moet dat niet provinciaal gestimuleerd worden? Mevr. Pijpelink verwijst naar het inzetten van pop3-subsidies; subsidies om milieuvriendelijke manieren van produceren te

stimuleren waarbij de landbouw wel concurrerend blijft. Zo wordt hard gewerkt aan het label 'Zeker Zeeuws' en ook het Grenspark Groot Saeftinghe is op zoek naar een win-win voor landbouw en biodiversiteit. Toch dreigen deze initiatieven te kleinschalig te blijven om zoden aan de dijk te zetten. Dhr. Erisman vult aan dat je om succes te hebben naast 50 % lokaal minimaal 50 % aan afzet buiten de streek moet realiseren.

De vraag uit de zaal komt of we wel genoeg tijd hebben voor de gewenste omwenteling: 2030 komt snel dichterbij. Dhr. Erisman benadrukt dat als je onmiddellijk evenwicht wil bewerkstellingen tussen ecologie en economie het gros van de boeren dat niet vol kan houden. Het aandeel subsidie voor vergroening zal dus fors omhoog moeten van de voorgenomen 20 % naar misschien wel 90 %.

Stelling 4: Banken blokkeren vernieuwing in de landbouw

De Rabobank is voor velen de gebeten hond, maar dhr. Erisman maakt duidelijk dat alle banken, ook Triodos, met modellen werken waarin de boer moet passen. Hun keurslijf gaat niet uit van de vraag waar de boer mee geholpen zou zijn. Hij vergelijkt banken met supertankers die amper bijgestuurd kunnen worden.

En niet alleen de banken houden vooruitgang op dit gebied tegen. Ook verdienmodellen van veevoerindustrie, schadeverzekeringen en transportbedrijven belemmeren een transitie. Het vraagt leiderschap om naast traditioneel economische argumenten ook sociaal-economische en ecologische doelstellingen na te streven.

Mevr. Pijpelink verwondert zich er nog steeds over hoe het komt dat agrarisch bestemde hectares aanmerkelijk duurder zijn dan 'natuur'-grond. Tevens dat toch veel boeren zich bereidwillig willen inzetten voor agrarisch natuurbeheer.

Vanuit de zaal komt de opmerking van een ecologische teler dat het toch de boer zelf is die moet beseffen dat een andere weg nodig is. Die moet als ondernemer zien uit te zoeken hoe hij alle nieuwe inzichten kan inpassen in zijn bedrijfsvoering. Het in het leven roepen van allerlei fondsen en subsidies is geen echte oplossing.

Stelling 5: Nederland moet zelfvoorzienend zijn in voedsel.

De stelling brengt ons bij de vraag of kringlooplandbouw wel mogelijk is in Nederland. Een student van dhr. Erisman onderzocht het eerder genoemde project 'Hereboeren' en concludeerde dat 60 % van al het verse voedsel verbouwd kan worden, maar 40 % niet. Denk aan koffie en fruit. Ook als je de blik verruimt met een paar omliggende landen als Duitsland, zul je het niet redden.

Mevr. Pijpelink vraagt zich bovendien af of het, moreel gezien, 'fair' is alleen 'voor eigen volk' te produceren. Wil je dat wel? Anderzijds: is het gewenst dat Nederland soja importeert uitsluitend ten behoeve van onze export en dat hiertoe bossen in Azië en Zuid-Amerika gekapt worden?

Het consumentengedrag werkt de laatste jaren mee, maar deze bewustwording gaat traag. Verder woont in 2050 naar verwachting 70 % van onze bevolking in de stad. Met kleinschaligheid à la Hereboeren kom je er dus niet. We kunnen dus niet zonder overheidsregulering en dit houdt ook in, waar nodig, nee durven zeggen en andere impopulaire maatregelen treffen.

Hier wreekt zich het gebrek aan leiderschap. Aan de wetenschap ligt het niet: de Haagse burelen liggen vol met diepgaande visies uit Wageningen, waaruit tot nu toe helaas weinig maatregelen voortgevloeid zijn.

Toch onderkent mevr. Pijpelink een wassende onderstroom in onze samenleving die inziet dat we zo niet langer door kunnen gaan. Dhr. Erisman sluit af met de woorden dat je niet alles aan Den Haag hoeft over te laten: je kunt ook zelf veel doen door boontjes uit Kenia links te laten liggen.

Eindelijk 'mochten' we weer

Nu Corona deels onder controle is, kunnen onze Visdiefjes de natuur weer in en de jeugd startte met een nachtdierenkamp in het Natuurspeelbos in Axel.

Begeleidster Dilia Timmers maakt u deelgenoot van hervonden vrijheid.

Anderhalf jaar was er verstreken sinds we bijeen waren voor onze laatste activiteit, het timmeren van voederhuisjes. Maar nu gingen we op nachtdierenkamp, De Visdiefjes samen met de Stekkertjes, die het kamp deze keer georganiseerd hadden.

Het was prachtig weer die zaterdag 4 september, de tenten waren met behulp van de ouders opgezet en we hadden er zin in.

Vol verwachting zaten de kinderen in de kring. Een beetje spannend was het ook wel, want wie waren die andere kinderen? De 7 Visdiefjes van 't Duumpje en 9 Stekkertjes van De Steltkluut begonnen het kamp met een kennismakingsspel: Zoek iemand waarmee je een overeenkomst hebt.

Nu we elkaar wat beter hadden leren kennen, konden we aan de slag. Nadat het muizenvoer, appels, wortels, muesli en pindakaas gesneden en gemengd waren, gingen we op pad om de muizenvallen op scherp te zetten. Nee, geen vallen waarbij de muizen in de klem komen te zitten, maar ruime kooitjes gevuld met hooi en lekker eten. Al op donderdagmiddag waren deze vallen door Sandra geplaatst en sinds die tijd konden de muizen, gelokt door de geur van pindakaas, deze vallen in- en uitlopen. Nu werden ze opnieuw met voer gevuld en het palletje werd uitgetrokken, zodat het klepje achter de muis dicht zou vallen.

Een uur hadden we nodig om alle vallen op deze manier te zetten. Daar hadden we honger van gekregen, dus de rijkgevlude groentesoep liet zich smaken en ook de broodjes met warme vegetarische worstjes vonden gretig aftrek.

Pas als het echt donker was, zouden we op pad gaan om de vallen te inspecteren. Gelukkig was er nog ruim de tijd om te spelen, want de attributen van het Natuurspeelbos nodigden daartoe uit. We deden ook nog een natuurquiz en we speelden tikkertje. Eindelijk begon het te schemeren. Tijd om het kampvuur aan te steken, want hadden we niet iets horen zeggen over het rooste-

ren van marshmallows? Daarvoor moest eerst een stok gezocht worden waaraan een puntje werd gesneden.

Ondertussen was het donker genoeg om met de bat-detector op zoek te gaan naar vleermuizen. Aan de rand van het bos hadden we succes. Wie goed geconcentreerd naar de lucht bleef kijken, zag ze overvliegen. Ook wisten we meerdere keren met de detector het voor mensen onhoorbare vleermuizengeluid om te zetten naar hoorbare geluiden. De kinderen mochten ook om beurten door een nachtkijker kijken, een bijzondere ervaring. Helaas geen enkele ree meer te zien. Hadden ze ons toch gehoord!

Het werd tijd voor de muizenronde. O, wat valt dat tegen om in het donker alle 30 vallen weer terug te vinden. Gelukkig had Sandra een stukje folie aan een takje in de buurt gedaan, zodat dit oplichtte in het schijnsel van een zaklamp. Bij elke val was het spannend of het klepje dicht was en of er een muis in zat. Soms hadden we namelijk alleen maar slakken gevangen. Voorzichtig werd de val in een grote plastic zak leeggeschud, zodat we de vangst goed konden bekijken. Tijdens deze eer-

ste ronde hadden we 2 bosmuizen en 1 rosse woelmuus. Iedereen was moe na afloop en er waren maar een paar kinderen die nog even bij het vuur wilden zitten. Om kwart voor twaalf lag iedereen in zijn tentje en..... het was meteen stil. Het zou sowieso een korte nacht worden, want de afspraak was dat we om 7.00 uur op zouden staan voor de laatste muizenronde. Muizen mogen immers niet te lang opgesloten blijven zitten.

Wat is er mooier dan gewekt worden door het geluid van een bosuil? Oehoe.....oehoe.....klonk het boven onze hoofden. Het was nog maar 6.00 uur. Nog lekker een uurtje slapen.

Een paar kinderen waren nog te moe om mee te gaan, maar deze ronde op de vroege zondagochtend werd wel een succes. Om beurten mochten de kinderen een val leegschudden in de grote plastic zak. Sommige kinderen wilden ook wel eens proberen om de muis vast te pakken. Nadat de betreffende muis goed bekeken was, welke soort en mannetje of vrouwtje, kreeg hij zijn vrijheid terug. 10 keer was er een muis in de val gelopen. De bosmuis was in de meerderheid, maar heel bijzonder was de vangst van een huisspitsmuis.

Eindelijk konden we gaan ontbijten. De rest van de ochtend konden de kinderen nog lekker lang spelen en verstopperijtje doen.

Om elf uur kwamen de ouders, waarna de tentjes in een mum van tijd werden afgebroken en ingepakt. Het kamp zat erop. Wat waren we moe, de kinderen en de begeleiders, maar wat was het geslaagd!

Knotwerkgroepnieuws

De blaadjes zijn al flink aan het vallen, dus alle hens aan dek bij onze knotwerkgroep. Afgelopen knotseizoen gelastte Corona een pauze, maar dit seizoen heeft woordvoerder Emmy Boerjan goed nieuws te melden. Naast enkele door haar gemaakte foto's.

Desiree overziet of ieder wel veilig werkt (archief Duumpje)

Na het vertrek van Sjaak Herman als coördinator van de knotwerkgroep heeft Desiree van 't Wout deze veelomvattende taak een aantal jaren van hem overgenomen. Gezien de omvang werden de taken enigszins verdeeld en enkele andere leden van de werkgroep gingen ondersteunend aan de slag.

Toch bleef het een intensieve klus en het was voor Desiree moeilijk haar taak als coördinator te combineren met haar huidige werkzaamheden en opleidingen die ze hiervoor moet volgen. Uiteindelijk heeft ze met pijn in het hart toch de knoop doorgehakt en besloten te stoppen met de coördinatie van de knotwerkgroep. Toch kijkt ze met plezier terug op deze leerzame en mooie periode.

Ook de leden van de knotwerkgroep vinden haar vertrek erg jammer en ze zullen haar vrolijke en positieve instelling als coördinator zeker missen.

Desiree heeft haar taken overgedragen in een overleg met een aantal vertegenwoordigers van de knotwerkgroep. In dit overleg werden taken nader benoemd, beter verdeeld en Desiree ontving voor haar inzet een mooi boeket. Het is geen echt afscheid, want als ze even kans ziet blijft ze 's zaterdags meedraaien. Daar is de werkgroep erg blij mee, want het aantal knotters neemt helaas niet toe!

Hoe gaan wij nu verder?

Binnen de knotwerkgroep heeft een viertal knotters alle taken herzien en beter verdeeld om de continuïteit te waarborgen. Als iemand op een zaterdag eens andere verplichtingen heeft, moet alles gewoon door kunnen draaien. Daarmee is in de nieuwe opzet rekening gehouden.

Vanwege de Covid-19 pandemie is een flinke achterstand opgelopen, maar de afgelopen maanden werden alle locaties bezocht waar de afgelopen jaren geknot werd en is beoordeeld welk onderhoud eerst moet gebeuren en welke klussen best wel even zouden kunnen wachten. De nieuwe indeling is met alle eigenaren besproken en vervolgens zijn met hen nadere afspraken gemaakt wanneer onze knotters bij hen aan de slag kunnen gaan.

Het nieuwe werkschema van de knotwerkgroep treft u aan op onze Internet - site en het is raadzaam die af en toe te raadplegen. De werkgroep laat zich leiden door het Corona-protocol vrijwilligers van de Stichting Landschapsbeheer Zeeland. Opvolgen ervan kan zorgen voor 'last minute' - aanpassingen in ons programma, die vermeld worden op www.duumpje.nl

Hoe dan ook, op zaterdag 6 november, de Nationale Natuurwerkdag, is de knotwerkgroep al flink aan de slag gegaan op de Ma-

rolleput. Er is daar voor ieder die een zaag of kapmes kan hanteren genoeg te doen, maar men kan zich ook uitleven bij het afvoeren van 'afkomend' hout, bij het maken van takkenrillen en het op maat maken van staken, die weer benut kunnen worden bij aanplant van nieuwe wilgen. Kortom: voor elk wat wils.

U kunt de werkgroep tweewekelijks op zaterdag aan het werk zien, maar ook u kunt een handje toesteken om de natuur in onze streek mooi te houden. Onder het motto 'hoe meer zielen, hoe meer vreugd' werkt u niet alleen aan de u omringende natuur, maar ook aan uw eigen gezondheid.

Er is zelfs een landelijk motto: "Bewegen is goed, meer bewegen is beter." En "Aanbeveling: minstens 150 minuten per week matig intensieve inspanning. Langer geeft extra gezondheidsvoordeel."

Dat kan ook bij onze knotwerkgroep !

'Kerngroep' - lid Theo overhandigt Gerard zijn helm

Gerard en Tonny, leden van de 'kerngroep'

Info:

De knotwerkgroep heeft een nieuw email-adres: knotten@duumpje.nl
Het oude 'knotnieuws@gmail.nl' vervalt.
GSM Emmy Boerjan: 06-14936475.
Voor Corona-protocol: zie www.landschapsbeheerzeeland.nl

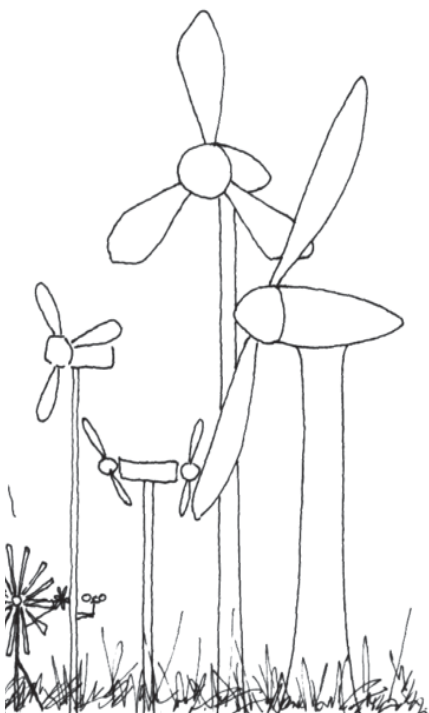
Korte berichten

Ondanks Corona zijn het roerige tijden, dus nieuws op vele fronten.

Bezoek burgemeester

In een eerder stadium had mevr. Vermue haar intentie ge-uit breder met onze vereniging kennis te willen maken en 3 september jl. was het zover. Van het bestuur waren aanwezig voorzitter Jo Timmers en de leden Walter de Milliano en Jaap de Hulster; het vond plaats in ons clubgebouw aan Het Grote Gat.

Onze voorzitter had een presentatie samengesteld, waarin aandacht uitging naar ontstaan en historie van de vereniging, activiteiten van de verschillende werkgroepen en memorabele referentiepunten uit dit 65-jarig bestaan. Ook de actuele thema's kwamen aan bod en met name stonden we stil bij zaken die raakvlakken hebben met gemeente Sluis. De burgemeester adviseerde om het bestuurlijk overleg inz. handhaving weer op te pakken en bood aan hierin te willen faciliteren. Wij hebben daar positief op gereageerd en wachten de uitnodiging af. Gezien het feit dat hier soms heikelle kwesties aan de orde komen, is het misschien aan te bevelen hiermee te wachten totdat na de verkiezingen in maart 2022 een nieuw college van B & W is aangetreden.

Nationaal Kritisch Platform Windenergie

We kunnen in de transitie naar duurzame energieopwekking niet om windmolens heen. Plaatsingslocaties moeten zorgvuldig geselecteerd worden, zodat omwonenden minimaal last ondervinden. De hinder ontstaat meestal door geluid, dat kan leiden tot trillingen, maar ook slagschaduw veroorzaakt veel ongenoegen. Combinaties hiervan zijn ook aan de orde van de dag. Gezondheidsklachten zijn soms heftig, in sommige gevallen zo chronisch ziekmakend dat gezinnen ervoor verhuizen.

Omdat nog meer 'wind' bijgeplaatst moet worden om onze klimaatdoelen te behalen, dreigen plaatsingsnormen te worden opgeheven en komen molens nog dichtbij bewoningsconcentraties en vogeltrekroutes.

De afgelopen jaren zijn er steeds meer situaties waarin overheden tijdens hun planprocedures blijf gegeven hebben weinig aandacht te hebben voor het individuele belang dat binnen een nieuw juridisch kader steeds belangrijker wordt. Een onderdeel hiervan is een goed functionerend klachtenregistratiesysteem en veel individuen hebben zich verenigd in de NLVOW, de belangenvereniging voor omwonenden windturbines. De vereniging heeft als missie omwonenden van nieuw aan te leggen windturbine-locaties een volwaardige stem te geven in hun interactie met overheden.

Meer informatie:

www.nlvow.nl

www.nlvow.nl/form/klachtenregistratie

Vaargeulonderhoud Westerschelde

Het Departement van Mobiliteit & Openbare Werken (MOW) van het Vlaams Gewest vraagt een vergunning aan (op grond van artikel 2.7 van de Wet Natuurbescherming) om de hoofdvaargeul van de Westerschelde uit te baggeren. En tevens om deze baggerspecie in andere delen van de hoofdvaargeul te mogen terugstorten. Dat is ieder jaar nodig om Antwerpen bereikbaar te houden. Deze activiteiten kunnen invloed hebben op het Natura 2000-gebied Wester-

schelde & Saeftinghe en twee Belgische Natura 2000-gebieden. De aanvraag dient om de huidige vergunning te verlengen voor de periode 2022-2028. Bij de aanvraag zit een belangrijk document, de zogenoemde Passende Beoordeling. Die gaat in op de vraag of er beschermde plant- of diersoorten zijn die worden verstoord of vernietigd door de activiteit en hoe dat kan worden beperkt of voorkomen. Tot onze verbazing komt de term PFAS in geen van de 231 pagina's voor. Samen met Steltkluut en ZMf beraden we ons dan ook op het indienen van een zienswijze.

Misvattingen bij aannemers

Een lid van onze vereniging bracht ons ter kennis dat ze, toen ze een sloopvergunning nodig had om schuur en garages te vernieuwen, in de (bij onze redactie aanwezige) mail van veruit de grootste aannemer in het landje van Cadzand de zinsnede las "Van 't Duumpje stellen ze dit rapport op." Alsof vergunningverlening afhankelijk was van 't Duumpje. Dat ons verenigingslid ietwat geïrriteerd op ons toestapte, zal duidelijk zijn.

Inmiddels zal deze junior-aannemer ook wel begrepen hebben hoe de vork werkelijk in de steel zit. Bij aanvraag van een sloopvergunning dient gemeente Sluis zich ervan te vergewissen of in oude holtes geen vleermuizen of andere beschermde soorten huizen. Daartoe wordt opdracht gegeven aan een onafhankelijk bureau om een Quickscan Flora en Fauna uit te voeren. En als er niks zit, kan de sloopvergunning zo verleend worden. Zitten er wel beschermde soorten, dan kunnen soms aanvullende maatregelen voorgeschreven worden. Wel vervelend dat de naam van onze vereniging hier in diskrediet werd gebracht.

Webstek www.duumpje.nl

De website hing er in onze vereniging al jaren een beetje bij, niemand leverde 'content' aan met als resultaat dat er op onze internetpagina's weinig te beleven viel. De enige die het zich aantrok was redactielid Jan Janssens die alleen tijd had om de hoogst noodzakelijke info te plaatsen. Met zijn verhuizing naar Zuid-Holland moest gezocht worden naar een nieuwe bemensing van de site en Huub Buijsse is al flink aan de slag gegaan. Allereerst om alle actieve leden te bewegen informatie aan te leveren om onze internetpagina's tot een 'kijkbuis' te maken van wat in onze vereniging leeft.

Veel natuurnieuws uit onze streek en hiermee een aansporing om www.duumpje.nl in uw favorieten op te nemen. Doen!!

Veldwaarnemingen

1^e kwartaal: april - juni 2021

Deze waarnemingen zijn een selectie van waarnemingen die ingevoerd zijn via de websites van waarneming.nl, van 't Duumpje en door mij ontvangen e-mails. Er is geselecteerd op basis van aantallen van een bepaalde of bijzondere soort. De tekeningen werden gemaakt door Awie de Zwart

Reggy van Poecke

Appelvink

17-04-21 2 ex ov o Schoneveld (EM)

Baardman

23-04-21 2 ex b/z Zwarte Gat (MK)

27-04-21 2 ex ov n Het Heem (KM)

11-05-21 1 m b/z Sophiapolder w (MS)

Beflijster

02-04-21 1 m ad pl Beukelspolder (DV)

23-04-21 3 ex tp Telpost (MK)

24-04-21 5 ex ov o Telpost (JKo)

24-04-21 4 ex tp Verdr. Zw. Polder (NH)

25-04-21 4 ex tp Zwarte Gat (MP)

Bijeneter

09-05-21 1 ex ov no Telpost (JK)

09-05-21 1 ex ov no Zeedijk en strand nabij Erasmus (JvD)

14-06-21 1 ex ov no Panoramaweg (PW)

Bontbekplevier

14-05-21 300 ex tp Het Zwin (DM)

16-05-21 250 ex ad f Hoogduin e.o. (LvK)

Bonte Vliegenvanger

24-04-21 1 m ad f Plaskreek n (FP)

Boomkruiper

11-04-21 2 ex ad f Gr. Gat v. St. Kruis (MO)

23-04-21 2 ex tp Jeronimuspolder (BvV)

28-04-21 1 ex tp Golep. dijk (T&Mv'tW)

Boomleeuwerik

27-04-21 2 ex tp Panoramaweg (RR)

13-05-21 1 ex ov no Telpost (HJ)

13-05-21 1 ex ov w Telpost (MS)

Boompieper

28-04-21 186 ex ov o Telpost (MS)

09-05-21 168 ex ov Telpost (MV)

Dwergstern

13-05-21 180 ex tp Waterdunen (PW)

Engelse Kwikstaart

10-04-21 1 ex tp Telpost (JKo)

Europese Kanarie

13-04-21 1 ex ov o Telpost (LvdZ)

24-04-21 1 ex ov Verdr. Zw. Polder (MvO)

Fitis

11-04-21 2 ex b/z Groessche Duintjes (JS)

15-04-21 1 ex b/z Inlaag Hoofdplaat (HC)

17-04-21 1 ex b/z Plas van Pladdet (DV)

17-04-21 2 ex tp Pontebos (JS)

17-04-21 1 ex tp Sluis (kom) (RKA)

17-04-21 1 ex tp Liniedijk (GB)

18-04-21 1 ex tp Groessche Duintjes (JS)

18-04-21 1 ex b/z Port Scaldis (EM)

Gekraagde roodstaart

04-04-21 1 m tp Oranjepolder z (JT)

19-04-21 1 m tp Waterdunen (MvG)

24-04-21 1 m ad zk Beukelspolder (DV)

24-04-21 1 m ad zk Biervliet (DV)

27-04-21 1 m f Port Scaldis (EM)

29-04-21 1 m ad f Gr. Henricusp. (AdZ)

04-05-21 1 v f Beukelspolder (DV)

05-05-21 1 ex tp De Blikken (SvS)

06-05-21 1 ex tp Verdr. Zw. Polder (AJV)

Gierzwaluw

23-04-21 3 ex ov no Paulinaschor (LB)

23-04-21 5 ex ov o Waterdunen (MK)

27-04-21 944 ex ov o Telpost (GG)

08-05-21 2013 ex ov no Panoramaweg (JR)

08-05-21 3785 ex ov o Telpost (GJ)

Goudhaan

11-04-21 1 ex tp Kruishoofd (PV)

18-04-21 1 ex ad bb Brugse Vaart (EM)

Goudvink

27-04-21 2 ex tp Verdr. Zw. Polder (JB)

08-05-21 2 ex tp Kievittepolder (NH)

14-05-21 2 ex tp Verdr. Zw. Polder (DM)

Graspieper

27-04-21 27078 ex Telpost (GG)

28-04-21 15325 ex ov o Telpost (MS)

Grote Alexanderparkiet

13-05-21 1 ex ov o Telpost (MS)

Grote Lijster

26-04-21 3 ex Oude Passageulepl. (L&CdH)

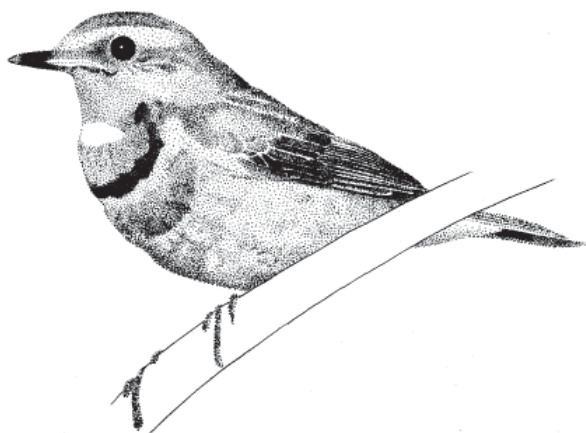
02-05-21 2 ex a Nw. Passag. (AvGh)

13-06-21 1 ex ad ad bb Stierskreek (BK)

14-06-21 1 ex a Beukelspolder (DV)

Grote Stern

05-05-21 560 ex ad zk tp Waterd. (JW)

Blauwborst

Blauwborst

01-04-21 1 ex tp Plaskreek n (L&CdH)

03-04-21 1 ex b/z Herd. Zw. Polder (HvE)

04-04-21 1 ex b/z De Reep (M&Hvl)

Blauwe Reiger

28-04-21 24 ex ov o Telpost (MS)

Boerenzwaluw

01-04-21 1 ex tp Draaibrug (JP)

01-04-21 13 ex tp Groote Gat (L&CdH)

01-04-21 1 ex tp Port Scaldis (EM)

01-04-21 2 ex tp Sophiapolder (L&CdH)

01-04-21 1 ex ad ov o Telpost (AH)

08-05-21 3500 ex sl Strandcamping Groede (RV)

09-05-21 8828 ex ov o Telpost (MS)

Bosrietzanger

11-05-21 1 ex b/z Inlaag Hoofdplaat (MS)

14-05-21 1 ex b/z Liniedijk (EM)

19-05-21 1 ex b/z Waterdunen (MK)

Bosuil

23-04-21 1 ex f Sluis (TL)

12-05-21 2 ex tp Liniedijk (BvV)

14-06-21 1 ex nig Aardenburg (AWi)

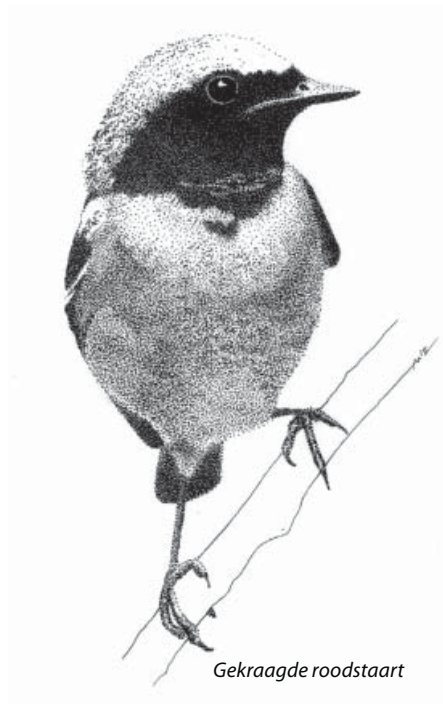
Braamsluiper

20-04-21 1 ex b/z Port Scaldis (EM)

23-04-21 1 ex b/z Verdr. Zw. Polder (MK)

Draaihals

03-06-21 1 ex ov w Telpost (JK)

Gekraagde roodstaart

05-05-21 2600 ex ad zk tp
Waterdunen (JW)
05-05-21 200 ex ad zk tp Waterd. (JW)

Grote Zilverreiger

28-04-21 10 ex ov o Telpost (CB)

Havik

18-04-21 1 m j Elisabethpolder z (DV)
08-05-21 1 ex j Telpost (EM)
14-05-21 1 v tp G. de Moorspld. (AS)

Hop

24-04-21 1 ex tp Sluis (CBu)

Huismus

17-04-21 12 ex rgn IJzendijke (JS)
30-05-21 11 ex tp Gr. Zuiddiepe (JS)

Huiswaluw

10-04-21 3 ex ov o Telpost (EM)

IJsvogel

23-05-21 1 ex tp Sophiapolder w (AvG)

Keep

01-04-21 1 ex pl Beukelspolder (DV)
23-04-21 1 ex tp Paulinaschor (LB)

Kemphaan

05-04-21 13 ex f Sophiapolder m (PD)
23-04-21 15 ex tp Sophiapolder w (JdW)
24-04-21 12 ex tp Sophiapolder o (CB)
25-04-21 50 ex tp VdLingenspolder (RKe)
29-04-21 238 ex tp De Blikken (JKo)

Kerkuil

29-04-21 1 ex ad tp Gr. Lodijkpolder (MdB)
06-05-21 1 ex f Vierhonderdpl. (JK)
08-05-21 1 ex tp N61 Schoondijke (TL)
13-05-21 1 ex ov Mauritspolder m (ML)

21-05-21 1 ex ov Middelburgsche
Polder (AvG)
13-06-21 1 ex ad j Mauritspolder m (BK)

Kluut

25-04-21 46 ex tp Nr. 1 Eiland (L&CdH)
26-04-21 50 ex ad tp Herd. Zw. Pld. (DJvU)
07-05-21 90 ex tp De Blikken (JV)
13-05-21 80 ex tp Nr. 1 Voorland (DM)
18-06-21 150 ex tp De Blikken (JV)

Kneu

10-04-21 30 ex tp Beukelspolder (DV)
20-04-21 25 ex tp Gr. Duintjes (BS)
21-04-21 30 ex ad tp Verdr. Zw. Polder (KD)

Koekoek

19-04-21 1 ex r Biervliet (ML)
19-04-21 1 ex pl Paulinapolder (DV)
19-04-21 1 ex tp Pontebos (JS)
25-04-21 1 ex tp Golepoldersedijk
(Mv'tW)

Kraanvogel

09-05-21 1 ex ov o Kr. Watergang (L&CdH)
11-05-21 3 ex ov o De Blikken (KD)
18-04-21 4 ex tp De Blikken (MA)
23-04-21 5 ex tp Kapitalen Dam (BD)
28-04-21 25 ex ov o Paulinaschor (RR)

Kruisbek

24-04-21 2 ex ad Verdr. Zw. Polder (AS)

Kwartel

26-04-21 1 ex r Telpost (HS)
30-04-21 1 ex b/z Beukelspolder (DV)
06-05-21 1 ex ov Het Heem (BvB)
09-05-21 1 ex ad r Olieslagersp. (AdZ)
24-05-21 1 ex ad r Koninginneh. (AdZ)
11-06-21 1 ex r Gr. Jonkvrouwpl. (AW)
24-06-21 2 ex ad pbb Groote Gat (FS)
27-06-21 1 ex tp Molenkreek (JS)
28-06-21 1 ex b/z Hoofdplaat dijk w (VB)
10-04-21 14 ex tp De Blikken (KVV)

Lepelaar

26-04-21 25 ex ad zk tp De Bol (MS)
28-04-21 17 ex tp Sophiapolder m (JdB)
13-05-21 45 ex tp Nr. 1 Voorland (DM)
14-05-21 30 ex tp Het Zwin (DM)
31-05-21 17 ex tp Waterdunen (MS)

Nachtegaal

16-04-21 1 ex b/z Gr. Duintjes (MC)
18-04-21 1 ex tp Cletempolder (JS)

Nachtzwaluw

11-05-21 1 ex tp IJzendijke (JS)

Oeverzwaluw

01-04-21 51 ex tp Sophiap. o (L&CdH)
03-04-21 12 ex tp Sophiapolder w (JP)
03-06-21 100 ex wn Sophiap. m (HvdV)

03-06-21 375 ex wn Sophiap. m (HvdV)

Orpheusspotvogel

17-06-21 1 ex b/z Willem Leopoldpolder
Natuurontwikkeling (JW)

Ortolaan

08-05-21 1 ex ov o Telpost (EM)
08-05-21 1 ex ov o Telpost (GJ)

Paapje

16-04-21 2 ex tp Verdr. Zw. Polder (PV)
24-04-21 1 ex tp Zwarte Gat (TM)
25-04-21 1 m tp Oudelandsche P. (AS)
25-04-21 1 ex tp Zwarte Gat (MP)

Putter

13-04-21 12 ex tp IJzendijke (JS)
26-04-21 41 ex ov o Paulinaschor (LB)

Ransuil

08-04-21 1 ex ad ru VdLingenspld. (AdZ)
12-04-21 1 ex r Boerenhol (S)
15-04-21 1 ex j Baarzande (AG)
16-04-21 1 ex vks Pyramide (JT)
19-04-21 1 ex tp Bos van Erasmus (LP)
27-04-21 1 ex b/z Sint Pieterspolder (HC)
03-05-21 1 ex tp Schoneveld (AJV)
09-05-21 1 ex ad tp Verdr. Zw. Polder (KD)
13-05-21 1 ex tp Waterdunen (TD)
12-06-21 1 ex r Liniedijk (BvV)
19-06-21 2 ex tp Panoramaweg (BR)

Ringmus

04-04-21 2 ex f De Reep (M&Hvl)
05-05-21 8 ex f Beukelspolder (DV)

Rode Wouw

24-04-21 1 ex ov o Telpost (EM)
08-05-21 1 ex tp Panoramaweg (SP)

Roze Spreeuw

01-06-21 1 ex ad zk ov o Telpost (EM)
02-06-21 2 ex zk ov o Telpost (TL)

Slangenarend

25-04-21 1 ex juv tp Hoofdplaat
dijk o (L&CdH)

Smelleken

01-04-21 1 v ov w Port Scaldis (EM)
05-04-21 1 ex ov Sophiapolder w (PD)

Snor

21-04-21 1 ex r Verdr. Zw. Polder (PF)
23-04-21 1 ex tp Zwarte Gat (MK)
23-04-21 1 ex tp Zwarte Gat (MK)
30-05-21 1 ex tp Gr. Zuiddiepep. (JS)

Sprinkhaanzanger

23-04-21 1 ex b/z Koninginnehaven (AW)
23-04-21 1 ex b/z Telpost (MK)
23-04-21 1 ex b/z Verdr. Zw. Polder (MK)

Steenuil

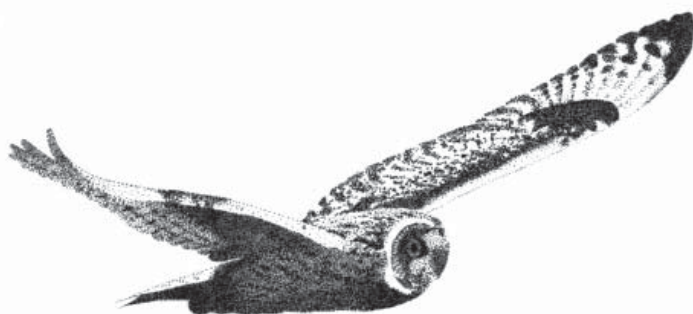
20-04-21	1 ex ad	Beukelspolder (DV)
07-06-21	1 ex tp	't Molentje (JP)
25-06-21	1 ex f	Pyramide (JT)

Steltkluit

29-04-21	5 ex tp	Sophiapolder w (GR)
----------	---------	---------------------

Tafeleend

11-06-21	4 ex	Sophiapolder m (DV)
19-06-21	5 ex	Sophiapolder w (WB)
27-06-21	14 ex e f	Sophiapolder w (PD)

Velduil

Tapuit

21-04-21	25 ex ad zk tp	Zwarte Gat (KD)
----------	----------------	-----------------

Velduil

07-04-21	1 ex j	Helenapolder (DV)
22-04-21	1 ex ad	Paulinaschor (LC)
24-04-21	1 ex f	Geuzendijk (AdK)
27-04-21	1 ex j	Paulinapolder (DV)
18-05-21	1 ex tp	Thomaespolder (AdS)
23-05-21	1 ex j	Beukelspolder (DV)
24-05-21	1 ex tp	Verdr. Zw. Polder (PV)
01-06-21	1 ex tp	Telpost (RJ)

Visarend

21-04-21	1 ex ov	Zachariaspolder (JdB)
25-04-21	2 ex tp	Hoofdplaat (L&CdH)

Visdief

26-04-21	100 ex f	vanaf veerboot (PW)
01-05-21	89 ex tp	Nr. 1 Voorland (WB)
04-05-21	100 ex ov	w Port Scaldis (EM)
04-05-21	550 ex tp	Waterdunen (BvB)
05-05-21	375 ex tp	Waterdunen (BvB)
23-06-21	190 ex	De Bol (PW)

Wielewaal

12-06-21	1 ex b/z	Reigersweg (BK)
29-06-21	1 ex r	Gr. Duintjes (AvZ)
29-06-21	1 m tp	Waterdunen (FS)
20-23-5-2021	1 ex b/z	Golep. dijk (T&Mv'tW)

Zeearend

15-04-21	1 ex ad	Hoofdplaatpolder (AG)
28-04-21	1 ex 3k	Telpost (JKo)

Zomertortel

13-04-21	1 ex tp	IJzendijke (JS)
24-04-21	1 ex tp	Mauritspolder m (ML)

01-05-21	1 ex ad f	Hoogduin e.o. (LvK)
03-05-21	1 ex b/z	Cletempolder (JKo)
03-05-21	1 ex b/z	Gr. Duintjes (JKo)
03-05-21	1 m ad r	Retranchement (RvP)
03-05-21	3 m ad tp	Retranchement (RvP)
05-05-21	1 ex tp	Terhofstede (JW)
07-05-21	2 ex tp	Herd. Zw. Polder (GJ)
11-05-21	2 ex ad f	Het Zwin (JMe)
17-05-21	2 ex r	Terhofstede (PC)
18-05-21	1 ex b/z	Elisabethpolder z (DV)
23-05-21	1 ex b/z	Gr. Gat v. St. Kruis (SD)
23-05-21	1 ex tp	Oude Biezenkreek (SD)

13-06-21	1 ex ad b/z	Mauritspolder m (BK)
----------	-------------	----------------------

Zwarte Ibis

23-05-21	1 ex ov	De Blikken (DB)
23-05-21	1 ex tp	Het Zwin (MdV)
26-05-21	1 ex ad tp Nr. 1	Natuurontwikkeling binnendijks (PH)

Afkortingen

3k: 3e kalenderjaar; ad: adult; ad: alarmerend; b/z: baltsend/zingend; bb: in broedbiotoop; bn: bezet nest; e: eclips; f: foeragerend; jub: juveniel; j: jagend; nig: nest indicierend gedrag; ov: overvliegend + richting; p: pullus; pbb: paar in broedbiotoop; pl: pleisterend; pudj: pas uitgevlogen donsjongen; r: roepend; rgn: recent gebruikt nest; ru: rustend; sl: slaapplaats; tp: ter plaatse; vks: verkeersslachtoffer; wn: waarschijnlijk nestplaats; zk: zomerkleed.

Waarnemers

AdK: Anne-Marie de Kok; AdS: Alex de Smet; André Geelhoed; AH: Ad Hamers; AJV: Anton-Jan Vredelveld; AS: Axel Smets; AvG: Aad van Gelswijk (VWG Midden-Brabant); AvGh: Alain Van Ghysseghem; AvZ: Anna van Zeeland; AW: Adriaan Wissink; AWi: Alex Wieland (Adviesbureau Wieland); BD: Bart Dijkstra; BK: Ben Koks; BR: Bea Ryckaert; BS: Ben Smulders; BvB: Bas vd Burg; BvV: Berna van Vilsteren; CB: Corstiaan Beeke; CBU: Carolien Buijsse; DB: Dirk Blondeel; DJvU: Dirk-Jan van Unen; DM: Diederick Meinen; DV: Dirk Verroken; EM: Eric Martijn; FP: Frieda Pillen; FS: Fred Schenk; GB: Geert Boelens; GG: Gerjon Gelling; GJ: Guus Jenniskens; GR: Guido Rappé; HC: Henk Castelijns; HJ: Hendrik Jan van Dijk; HS: Harry Smit; HvdV: Herman van de Voorde; HvE: Hans van Essen; JB: Jens Bokelaar; JdB: John du Burck; JdW: Johan De Wispelaere; JK: Jan Klomp; JKO: Jaap Kollijn; JMe: Jose Melis; JP: Jimmy Pijcke; JP: Jaap Poortvliet; JR: J. Rooijackers; JS: Jan Spin-

newijn; JT: Jo Timmers; JV: Johan Vervaake; JvD: Jurriën van Deijk; JW: Jaco Walhout; KD: Koen Debouck; KM: Kees Mostert; KVV: Kees Vliet Vlieland; L&CdH: Leo en Christien Dhoore; LB: Luc Bekaert; LC: Lucien Calle; LP: Liesbeth Ploeg; LvdZ: Lenn van de Zande; LvK: Luc Van Keer; M&Hv: Marleen en Huib van Iwaarden; MA: Marnix Aernaut; MC: Marcel Capello; MdB: Marc de Bont; MdV: Marcel de Vries; MK: Marcel Klootwijk; ML: Marianne Lundahl; MO: Max Ossevoort; MP: Marina Pruyers; MS: Maarten Sluiter; MV: Michel Veldt; MvG: Martine van Geel; MvO: Marijn van Oss; Mv'tW: Miriam van 't Westeinde; NH: Niels van Houtum; PC: Pepijn Calle; PD: Pieter Dhaluin; PF: Pietsje Fleurbaaij; PH: Paul Haerden; PV: Peter Verhulst; PW: Pim Wolf; RJ: Ronald Jansen; RKA: Rogier Karskens; RKe: Rens Keijsers; RR: Rob Remmerts; RV: Ruben Vermeer; RvP: Reggy van Poecke; S: Suzanne; SD: Sofie Devriese; SP: SE Popma; SvS: Stefan van Schaik; T&Mv'tW: Tineke en Miriam van 't Westeinde; TD: Tim Dubbeldam; TL: Thomas Luiten; TLE: Tim Leerschool; TM: Toine Morel; VB: Viktor Beeldens; WB: Wouter Baplu.

Rol vogelbeschermers bij klimaat

De VN-conferentie in Glasgow enkele weken geleden heeft ook veel aandacht van vogelbeschermers en een delegatie van BirdLife - de wereldwijde koepelorganisatie van vogelbeschermers, waaronder Vogelbescherming - was aanwezig met enkele medewerkers van over de hele wereld.

Vogels als waarschuwingssysteem

Wat het onderzoeken en beschermen van vogels te maken heeft met het tegengaan van klimaatverandering? Alles. Ten eerste zijn vogels graadmeters voor de toestand van de planeet, een soort vroeg waarschuwingssysteem. Ze reageren namelijk snel op veranderingen in het milieu en zijn één van de meest zichtbare en best bestudeerde diergroepen. Veel eerste inzichten in de effecten van klimaatverandering zijn verkregen door onderzoek aan vogels.

Recente dalingen in populaties van papegaaiduikers en drieteenmeeuwen bleken bijvoorbeeld het gevolg te zijn van vistekorten, veroorzaakt door overbevissing en stijgende zee-temperaturen.

Op de VN-conferentie presenteert BirdLife een reeks projecten die klimaatverandering aanpakken door natuur én mensen te helpen. Uit decennialange ervaring weten we namelijk dat maatregelen om natuur te beschermen alleen blijvende impact hebben als ze ook de lokale bevolking helpen. Anders zal deze de toevlucht blijven nemen tot destructieve praktijken om de kost te verdienen, zoals niet-duurzame jacht en houtkap.

Lees meer in de nieuwsbrief van Nature Today. <https://www.naturetoday.com/intl/nl/home> U kunt zich er ook kosteloos op abonneren!

MEUBELHUIS
EVEN KIJKEN
 Interieurcentrum voor wonen en werken

Oostburgsestraat 36
 4505 AC Zuidzande
 Tel. 0117 - 441010
 www.evenkijken.nl

Biologisch Geteelde Rozen

Zevenhofstedenstraat 9
 4515 RK IJzendijke
 www.bierkreek.nl
 T 0650908824

de Bierkreek
BIOLOGISCHE ROZENBEEKERIJ

belderok
 UW TECHNISCHE GROOTHANDEL IN OOSTBURG 2.0

Ruim assortiment o.a.

- automaterialen
- ijzerwaren
- gereedschappen
- CV en elektra
- hang en sluitwerk
- werkkleding en
- werkschoenen

NERINGWEG 1, OOSTBURG
0117 - 452261 • BELDEROK.NL

Durenkamp
 grafimedia

Weststraat 73
 4527 BS Aardenburg
 Tel. (0117) 491978
 info@durenkamp.nl
 www.durenkamp.nl

Sights Of Nature
 Natuurpunt Optiekshop
 Vlamingveld 89
 8490 Jabbeke
 050 31 50 01
 www.deputter.be

KITE OPTICS
KITE APC 12X42 - 16X42
 STABILISATIE ZOALS NOOIT EERDER GEZIEN

Hallo
JUMBO

Pascal & Carola Ingels
 Breskens-Oostburg-Aardenburg

Jumbo Breskens en Oostburg april - oktober Elke dag van 8.00 - 21.00 uur	Jumbo Aardenburg april - oktober Weekdagen 8.00 - 20.00 uur Zaterdag/zondag 8.00 - 19.00 uur
november - maart Elke dag 8.00 - 20.00 uur	november - maart Elke dag 8.00 - 19.00 uur

www.jumbo.com

Adressen

Bestuur

Voorzitter:

Jo Timmers, Pyramide 12, 4515 SL IJzendijke
Tel. (0115) 40 23 68
j.timmers@inter.nl.net

Secretaris: vacant

secretariaat@duumpje.nl

Penningmeester:

Patricia van Veen-de Rechter
Braakmanweg 2, 4521 PV Biervliet
Tel. 06-30201592
patriciavanveen@kpnmail.nl

Bestuursleden:

Jaap de Hulster
Parklaan 13, 4511 XD Breskens
Tel. (0117)-385075
hulsterja@zeelandnet.nl

Walter de Milliano
Bakkerstraat 62, 4501 RB Oostburg
Tel. (0117) 45 02 30
walterde.milliano@wxs.nl

Werkgroepen

Vogelwerkgroep

+ Vogelwaarnemingen
Reggy van Poecke
Markt 10, 4525 AD Retranchement
Tel. (0117) 720355
rvanpoecke@zeelandnet.nl

Plantenwerkgroep

Awie de Zwart
Oude Haven 28, 4501 PA Oostburg
Tel. (06 - 51589488
azwart01@hetnet.nl

Zoogdierenwerkgroep

Vacant
kantoor@duumpje.nl

Landschapsbeheer

Emmy Boerjan
Tel. 06-14936475
knotten@duumpje.nl

Planologiewerkgroep

Vacant
secretariaat@duumpje.nl
kantoor@duumpje.nl

Vlinderwerkgroep

vlinders@duumpje.nl

Jeugdwerkgroep "De Visdiefjes"

Dilia Timmers
Pyramide 12, 4515 SL IJzendijke
Tel. (0115) 402368
dilia.timmers@inter.nl.net

Meldpunt vogelopvang

Aanneem- en doorgeefadres voor vogel- en
zoogdieropvang de Mikke voor Zeeuws-
Vlaanderen: 06-30090087

Natuurbeschermingsverenigingen

De Steltkluut

Postadres: Postbus 319, 4530 AH Terneuzen
tel. (0115) 61 74 16

Natuur & Zo

Oostkant 1, 4531 HA Terneuzen,
tel. (0115) 64 95 20, www.natuurenzo.nl

Natuurbeherende instellingen

Het Zeeuwse Landschap

Philipsweg 9a, 4501 PH Oostburg
tel. (0117) 44 04 10

Staatsbosbeheer Regio Z.Vld.

Braakmanweg 5, 4512 PV Biervliet
tel. (0115) 48 28 06.

Stichting Landschapsbeheer Zeeland

Klein Frankrijk 1, 4461 ZN Goes,
tel. (0113) 23 09 36

Zeeuws-Vlaamse instellingen

Stichting Boomkikkerfonds

Herendreef 5, 4524 AG Aardenburg

Heemkundige Kring

Hanzestraat 1, 4527 GH Aardenburg
tel. (0117) 49 25 03

Provinciale/landelijke koepels

Zeeuwse Milieufederatie

Kousteensedijk 7, 4331 JE Middelburg
Tel. (0118) 65 41 80

Natuur en Milieu

www.natuurenmilieu.nl
www.milieuhulp.nl

Vogelbescherming Regio Zeeland

Vogelbescherming Nederland
www.vogelbescherming.nl
info@vogelbescherming.nl

SOVON

Postbus 6521, 6503 GA Nijmegen
tel: (024) 7 410 410

Stichting Duinbehoud (consulent Jo Timmers)

Postbus 664, 2300 AR Leiden, tel. (071)
5160490

Vlinderstichting

Postbus 506, 6700 AM Wageningen,
tel. (0317) 467346, www.vlinderstichting.nl

KNNV

Postbus 19320, 3501 DH Utrecht,
tel. (030) 231 47 97

Milieuklachten

in geheel West-Zeeuws-Vlaanderen!
Tel. (0118) 412323 (24-uursdienst)

Wereld Natuurfonds

Postbus 7, 3700 AA Zeist

België

Natuurpunt vzw

Coxiestraat 11, B 2800 Mechelen,
tel. (015) 29 72 20, www.natuurpunt.be
info@natuurpunt.be

Colofon

Dit verenigingsblad verschijnt 4 maal per
jaar. U kunt zich abonneren door lid te wor-
den van 't Duumpje. Jaarcontributie: € 15,00.
Jeugdleden tot 16 jaar: € 7,50.

Dit bedrag kan worden overgemaakt op
rekeningnummer **NL15RABO0369516338**
Rabobank Zeeuws-Vlaanderen
t.n.v. 't Duumpje, Oostburg.

Artikelen in dit blad worden geplaatst onder
verantwoordelijkheid van de schrijver.

De naam van de fotograaf of de illustrator
staat, als die bekend is, steeds tussen haakjes
vermeld in het bijschrift. Het duumpjeslogo
op de omslag is gebaseerd op de omslag-
tekening van "Typisch Thijs" getekend door
Eric van Rootselaar.

Kopij en foto's kunnen gestuurd worden
naar: redactie@duumpje.nl.
Geadviseerd wordt ruim voor de sluitings-
datum contact op te nemen met de redactie
omdat het aantal pagina's steeds beperkt is.

De inleverdata voor kopij zijn 1 februari,
1 mei, 1 augustus en 1 november.
Het blad komt dan een maand later uit.
Redactie: Frans Buijze, Jaap de Hulster,
Jan Janssens, Emmy de Koeijer en Walter de
Milliano.

Dit blad is een uitgave van
Natuurbeschermingsvereniging

't Duumpje

West Zeeuws-Vlaanderen

Postadres

Philipsweg 9a, 4501 PH Oostburg
secretariaat@duumpje.nl
www.duumpje.nl